РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 28-го серпня 1917. Ч. 101. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, August 28, 1917. No. 101.

КОНГРЕС В МОСКВІ РОЗПОЧАВ СЯ.

„РОСІЯ ПЕРЕХОДИТЬ ТЕПЕР ДОБУ СМЕРТЕЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕКИ" -- ЗАЯВИВ КЕРЕНСЬКИЙ.

Німецькі війска віддалені від Риги всего 23 милї.

ІТАЛІЙЦІ ПОЛОНИЛИ ДОТЕПЕР 23.000 АВСТРІЙЦІВ, -- АВСТРІЙЦІ 8.000 ІТАЛІЙЦІВ.

В РОСІЇ.

Надзвичайні національні збори в Москві розпочали ся.

МОСКВА, 26. серпня. — **Нині о годині 3-тій пополудни розпочали ся надзвичайні національні збори, скликані провізоричним правительством в цїли вишуканя средств і способів, щоби поправити теперішне критичне положене Росії.**

В місті панує сьвяточний настрій.

Помимо однодневного страйку, який зарядили були большевики, в місті панує спокій. Декуди провідники большевиків робили проби уладити демонстрацію і в тій цїли промовляли на улицях, але без успіху. Сама товпа до сього недопускала.

Щоби недопустити до безпорядку, видано дуже строгі зарядженя.

Будинок, в котрім відбуваєть ся конґрес, є окружений кордоном жовнїрів. Жовнїрів, яких призначено до сторожи, покликано з найпевнійших полків; до сеї служби покликано також кадетів, кандидатів на офіцирів. Таксамо пивницю оперового будинку стережуть жовнїри з наїженими баґнетами.

Керенський і прочі члени кабінету займили місце на сценї. В колишній царській льожі засїли ґен. Алєксїєв, ґен. Брусїлов і инші військові достойники. Ґен. Корнїлов не був на отвореню, але має прибути завтра рано.

„Росія переходить тепер добу смертельної небезпеки" — заявив Керенський.

Конґрес отворив президент кабінету, Керенський, виголошуючи півторагодинну промову. Керенського витано гучними оплесками. Його витали передівсїм представники демократичних орґанїзацій і члени кабінету. Але також і члени думи та делєґати московських промислових орґанїзацій витали сердечно великого провідника Росії.

У своїй промові сказав Керенський між иншим:

„Помиляють ся ті, котрі думають, що наспіла пора, аби баґнетами знищити революційну силу. Нехай вони стережуть ся, бо наш авторітет є опертий на неограниченім довірю народа і на міліонах жовнїрів, які боронять край перед нападом Німців.

„Провізоричне правительство є переконане, що всї ви, котрі нинї тут прибули, забули на все і маєте перед очима обовязок супроти держави і революції. Правительство є тої гадки, що може сказати правду в очи не лише нашим приятелям, але також ворогам — тим ворогам, котрі нищать нашу армію, і тим з нас, котрі ждуть на хвилю, щоби кинути ся на свобідний російський нарід. Ще раз повторю вам, що я нічого не буду закривати. Ми перший раз зійшли ся разом, щоби поговорити отверто, щоби представити вам величезну відповідальність, яку ми помимо всїх тяжких ударів на собі держимо.

„Горожани! **Край переходить тепер добу смертельної небезпеки.** Більше говорити не хочу. Ви всї се добре знаєте. Ви всї розумієте велику задачу, яка на вас тяжить: бо боротьба з могучим, завзятим і зорґанїзованим ворогом вимагає великих жертв, самовідреченя, глибокої любови до краю і забутя внутрішних незгодин. На нещастє не всї зложили се на жертвеннику своєї вітчини, яка є знищена війною, і роблять критичне положенє краю ще небезпечнійшим.

„В нашім політичним житю розкладовий процес є ще гірший, а його наслідки є такі, що деякі національности, що живуть в Росії, не хочуть видїти свого щастя в тісній злуцї з матерним краєм, але в стремлїнях, які мають на цїли відорване від Росії.

„Дальше лучили ся ганебні події на фронтї, коли російські війска, забуваючи на свій обовязок супроти свого краю, без опору уступали перед ворогом і в сей спосіб кували нові кайдани деспотизму для свого **народа. Ми впали так низко, бо ми** не можемо висвободити ся від нещасного старого режіму, який ми ненавиділи, але перед ним зі страху корили ся.

„Ті, котрі колись дрожали перед правительством автократів, нинї відважно машируують проти нинїшного правительства з оружем в руках. Вони повинні однак памятати, що наша терпеливість має свої границї та що ті, котрі перетягнуть її границї, будуть мати до дїла з правительством, яке викличе в них спомини з часів царського режіму. **Будемо немилосерні, бо ми є переконані, що лише найвисша власть може запевнити ратунок держави.** Се є причина, задля якої я проти всяких змагань, щоби користати з нещастя Росії, енерґічно буду виступати. Кождий такий ультимат предложу **найвисшій власти, на** чолї котрої стою".

Керенський заявив дальше, що руйнуюча доба революції вже минула і надійшла пора, щоби укріпити здобутки революції. Правительство відкинуло недавно з обуренєм предложене в справі заключеня окремого мира. Перед кількома днями було знова змагане, яке було звернене проти союзників Росії. В імени великого російського народа зложено заяву союзникам, запевняючи їх про дальші дружні відносини.

Дальше згадав Керенський про нещастє Румунів, обіцюючи їм всяку поміч. Говорячи про події у Фінляндії, заявив, що оружем недопустить до скликаня сойму, який на приказ російського правительства зістав розвязаний.

Вкінци заявив Керенський, що правительство буде всїми способами старати ся недопустити, щоби максималїсти на будуче могли шкідливо вплнвати на армію.

Росія має ще надію на надзвичайні національні збори в Москві.

ЛОНДОН, 24. серпня. — Очи аліянтів звернені тепер на Росію. Німецькі війска розпочали сильний наступ в напрямі Риги і російські рапорти признають успіхи Німців.

В російських урядових кругах говорить ся нинї зовсїм поважно про перенесенє столицї Росії з Петроґраду до Москви. Всї вісти, які надходять з Росії, є дуже поважного тону, але положене не є ще безнадійне.

Російське правительсво і правительства аліянтів покладають ще велику надію на надзвичайні національні збори в Москві. На зборах має бути обговорене цїле внутрішне і воєнне положене Росії. Члени кабінету і головні команданти мають представити дійсне положене Росії.

Головною цїлию зборів має бути утворене нового коаліційного правительства, яке було би дійсним представником цїлого народа і мало силу завести лад у нутрі держави і на фронтї.

Большевики лагодять ся до боротьби проти Керенського.

МОСКВА, 24. серпня. — Бувший мещканець Ню Йорку і Бостону, **Володимир Лїчаков, є провідником большевиків, які виступлять з цїлою силою проти Керенського і провізоричного правительства на конґресї в Москві.**

Як доносять останні вісти, Володимира Лїчакова вибрано президентом партії большевиків. Лїчаков розпочав уже передконґресову аґітацію. Його товариші призначили для його охорони оружну сторожу. В театрі, в якім большевики під його проводом відбувають наради, позамикано ґалерії, бо ходила чутка, що їх противники готові кидати бомби.

Російські робітники протестують проти конґресу в Москві.

МОСКВА, 25. серпня. — **Робітничі юнії заявили ся проти конґресу в Москві і зарядили на доказ протесту однодневний страйк.**

Провідники робітників вважають скликанє конґресу в Москві за „протиреволюцію" і заявили, що для демократичних орґанїзацій є річию неможливою брати в нїм участь. Провідники робітників заявляють дальше, що цїлию конґресу є лише ввести в блуд маси. В многих фабриках відбувають ся окремі збори в цїли запротестованя проти конґресу.

Мінімалїсти і соціялїсти-революціонери, які також противлять ся скликаню конґресу, відбули збори, на яких стверджено, що на конґресї в Москві не є заступлений нарід, і заздалегідь заповіджено, що ухвали конґресу не будуть мати жадної обовязуючої сили.

З огляду на велику опозицію, яка грозить конґресови, правительство зарядило, щоби будинок великого оперового театру, в котрім будуть відбувати ся засїданя конґресу, обставити війском.

Ґенеральний страйк на російських зелїзницях.

ЛОНДОН, 25. серпня. — Телєґрама з Москви до лондонської часописи „Таймс" доносить, що **на засїданю кабінету мінїстрів в четвер ґен. Корнїлов зажадав, аби віддати зелїзницї під військовий заряд.** З огляду на небезпеку грозячого загального страйку на зелїзницях жадане ґен. Корнїлова буде правдоподібно сповнене.

На двох найважнійших шляхах зелїзничі робітники ухвалили сейчас покинути працю. Однак опісля рішено здержати ся зі страйком, **бо на нарадї представників зелїзничих робітників в Москві ухвалено на всїх зелїзницях розпочати страйк рівночасно.**

Лише скорі і рішучі зарядженя зі сторони правительства можуть запобігти грізній катастрофі.

Козаки обіцюють дати Керенському і ґен. Корнїлову всяку поміч.

ПЕТРОҐРАД, 24. серпня. — **Рада козаків заявила на зборах, що козаки мають повне довіре до президента кабінету Керенського і ґен. Корнїлова, та що вони можуть кождої хвилї числити на їх поміч.**

На згаданих зборах обговорювано справу становища Ради робітн. і салд. депутатів, яка у своїм орґанї виступила остро проти ґен. Корнїлова, критикуючи його режім і жадаючи усуненя ґен. Корнїлова. Рада козаків повзяла однак ухвалу, в якій заявила, що зарядженя ґен. Корнїлова є розумні і конечні та що Рада робітн. і салд. депутатів не має права мішати ся у військові справи. Козаки заявили дальше, що ґен. Корнїлов є під теперішну пору одинокий муж, який може привернути лад в російській армії.

Москва буде столицею російської держави.

ВАШІНҐТОН, 25. серпня. — **Після урядовий вістий, які тут наспіли з Петроґраду, російське провізоричне правительство зістало в дійсности приневолене покинути Петроґрад, дотеперішну столицю Росії.**

Урядове донесене подає, що причиною такого рішеня провізоричного правительства були **німецькі впливи в Петроґрадї і небезпека з приводу воєнних операцій, які розпочали на півночи німецькі війска.**

Урядова вістка наводить, що в Петроґрадї відкрито цїлий ряд заговорів, які мали на цїли повалити правительство і режім Керенського.

В департаментї для загр. справ панує переконане, що Москва позістане постійним осїдком російського правительства.

Заступник мінїстра війни уступив.

ПЕТРОҐРАД, 24. серпня. — **Савінков, заступник мінїстра війни, уступив.**

Савінков уступив з приводу ріжницї поглядів в полїтичних і військових справах з Керенським.

(Савінков був в дійсности мінїстром війни, бо Керенський, хоч був мінїстром війни, був занятий иншими справами).

Нота Злучених Держав до Росії.

ВАШІНҐТОН, 24. серпня. — Американське правительство вислало нинї ноту до Росії. Ся нота є відповідию на ноту російського мінїстра для загр. справ, Терещенка, з дня 3. серпня.

Американська нота звучить:

„Вповні доцїнюючи велику задачу, яку має сповнити провізоричне правительство при реорґанїзації державного устрою і армії, і енерґію, з якою правительство усильно стараєть ся помимо нельояльности і спричиненої ворогами пропаґанди удержати повне довіре Росії, президент витає дане провізоричним правительством запевненє, що Росія не дасть ся відвести жадними перешкодами від наміру, щоби допровадити війну до остаточної побіди.

„Не меньше тїшить президента заява правительства, що Росія, як і Злучені Держави, посьвятить всї свої війска і всї свої жерела, щоби сю цїль осягнути. При витривалости всїх союзних правительств не можна сумнївати ся щодо остаточного вислїду війни.

„Прошу вас заявити свому правительству запевнене сердечної співучасти президента в несеню тягарів і в трудностях, які воно стрічає і які воно ще стрічати мусить, та висказати наше повне довіре, що з теперішної війни вийде відновлена Росія, основана на широких принципах демократії, свободи і рівности, права і справедливости.

Ленсінґ".

Злучені Держави ухвалили дати Росії знова позичку в сумі 100 міліонів.

ВАШІНҐТОН, 24. серпня. — **Американське правительство ухвалило удїлити Росії дальшу позичку в сумі 1000 міліонів долярів.**

Дотепер Росія одержала від Злучених Держав 275 міл. дол. воєнного кредиту. Останну позичку ухвалено після конференції, яку відбув російський посол Бахметєв зі секретарем фінансів, Макаду. Російський посол просив о скору поміч, представляючи, що вже небавом російські пристани будуть покриті ледом і достава матеріялів для Росії буде неможлива.

Велика часть нової позички піде на покрите закупна зелїзничих матеріялів. Щоби привести до якого-такого ладу зелїзничу систему в Росії, треба їй післати що найменьше 2.500 льокомотив, 10.000 зелїзничих возів і богато тисячів тон зелїзничих шин.

Російські зелїзницї в оплаканім станї.

ПЕТРОҐРАД, 24. серпня. — Головний управитель зелїзниць здовж боєвого фронту, Шуберський, представляє стан зелїзниць в Росії яко дуже критичний.

Якраз предложив він звіт інжинїрському комітетови департаменту зелїзниць, в якім представляє браки і хиби, котрим треба як найскорше зарадити.

В останних пятьох місяцях, то є від вибуху революції, справа зі зелїзницями представляєть ся попросту траґічно. **З кінцем червня сього року було 700.000 возів меньше ніж в тімсамім часї минувшого року.**

З початком 1917 р. було 34.000 поломаних льокомотив (16½% всїх льокомотив в Росії). **Тепер зросло їх число на 52.000. 46.000 возів особових є не до ужитку.** Скорість зелїзниць, як ще перед роком виносила денно 72 верств, змалїла тепер на 52 верстви.

Бувший мінїстер війни перед судом.

ПЕТРОҐРАД, 24. серпня. — **Вчера розпочав ся процес бувшого мінїстра війни, ґен. Сухомлїнова, і його жінки, обжалуваних о зраду держави.**

Перший раз в Росії покликано до розправи присяжних судіїв.

Обжалуваних буде боронити трох адвокатів. До переслуханя покликано поверх 200 сьвідків, між якими є президент думи Родзянко, бувший мінїстер для загр. справ Мілюков, бувший ґен. інспектор, великий князь Сергій, бувший мінїстер війни ґен. Полїванов, бувший мінїстер маринарки Ґріґорович і богато инших визначних цивільних і військових особистостий.

(Ґен. Сухомлїнова обжалувано, що він в рр. 1911 і 1912 зраджував німецьким і австрійським шпигунам військові тайни, а будучи з початком війни мінїстром війни, не постарав ся о конечну скількість амуніції).

НА СХІДНІМ ФРОНТЇ.

Перед наступом на Риґу.

ПЕТРОҐРАД, 26. серпня. — Після звіту російських летунів на боєвім фронтї коло Риґи **Німцї роблять великі приготованя до енерґічних воєнних операцій на сім фронтї.** На дорозї, яка веде з Мітави до Риґи, панує незвичайний рух. Дорогою йдуть без перерви величезні транспорти ріжних військових матеріялів. Поїзд за поїздом привозить щораз то нові війска.

Також далеко за фронтом кипить горячкова праця. Німцї стягають тут величезні резерви. **З кождою годиною стаєть ся яснійшим, що великий наступ німецьких війск є вже недалекий і що годі його відвернути.**

Німецькі війска, які дійшли до устя ріки Аа, є віддалені від Риґи всего 23 милї.

Сильна перестрілка артилєрії.

БЕРЛІН, 26. серпня. — Німецький урядовий рапорт звучить:

„В околицї Двинска, коло Баранович, Тернополя і коло Збрижа над Збручем прийшло до сильної перестрілки артилєрії.

„На румунськім фронтї розпочала ся в деяких місцях оживлена акція передних сторожий".

Російський рапорт.

ПЕТРОҐРАД, 26. серпня. — Російський рапорт звучить:

„В околицї Баранович неприятель розпочав сильне бомбардоване.

„На Волини зробили Німцї напад на російські становища коло Шельвова. Напад успішно відбито.

„На полудне від міста Серету (на Буковині) неприятель розпочав наступ. Йому вдало ся зразу заняти кілька наших становищ, але опісля неприятеля прогнано і привернено давну боєву лінію.

„На північ від Совеї (в Румунії) напади німецьких війск були безуспішні".

ВІЙНА З ІТАЛІЄЮ:

Італійцї полонили дотепер 23.000 Австрійців і здобули 75 гармат.

РИМ, 26. серпня. — Італійський ґенеральний штаб доносить:

„Битва розвиваєть ся дальше. Головним тереном війни є околицї на північ від Ґориції.

„Хоробрі війска другої армії, які перекинули 14 мостів через ріку Ізонцо, в ночи з 18. на 19. серпня переправили ся були на східний берег ріки. Італійським війскам вдало ся обійти три бічні боєві лінії неприятеля і розпочати фронтовий наступ на головну боєву лінію. Вислїдом сих відважних операцій було здобуте Монте Санто.

„Італійські війска посувають ся дальше на схід, переслїдуючи неприятеля, який при помочи великого числа машинових крісів і легких гармат ставить дуже завзятий опір.

(Продовжене на сторонї 3-тій).

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
to United States:	в Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
to Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертаєть ся.

З біжучої хвилі.

До банку „Federal Trust Company" в Нюарку (через сей банк вислала була „Українська Рада" в Америці суму 100.000 рублів до Української Центральної Ради в Києві на руки президента, Мих. Грушевського) наспіла з Росії від „Російсько-азійського Банку" телєґраму отсього змісту:

25. August.

YOURS FOURTH JULY ACCORDING AUTHORIZATION CREDIT CHANCERY TRANSFERRED TO-DAY HUNDRED THOUSAND ROUBLES TO HRUSHEWSKYJ, KIEV.

RUSSO-ASIATIC BANK.

Повисше наведена телєґрама російського банку вказує, що **доперва дня 25. серпня зістало виконане порученє „Української Ради" і сума 100.000 рублів виплачена на руки президента Української Центральної Ради, Мих. Грушевського.**

Причиною спізненя виплати були напружені відносини, які панували в Росії в останних двох місяцях. Вислані „Українською Радою" гроші лежали дотепер в російськім банку, ожидаючи дозволу від російського правительства на їх виплату.

Близші подробиці і дати щодо сеї справи будуть подані точно в найблизшім протоколї зі засїданя „Української Ради".

Кілька тижнів тому назад читали ми в „Робітнику", орґані так званих „українських соціялїстів" в Америці, вступну статю, в якій тодішний редактор, а швайцарський делєґат Николай Цеглинський, подав був характеристику членів сеї славної на всю Америку партії.

„**Ми**, — писав тоді тов. Цеглинський — соціялїсти, пролєтарі, пройдисьвіти, народні зрадники, міжнародні опришки, інтернаціоналїсти, бунтарі, поганці, голота".

Не один, читаючи се, думав, що тов. Цеглинський лише собі так жартує і видумує всякі прізвища, вичисляючи ріжні „ґатунки" своїх товаришів. Однак показуєть ся, що в тім случаю тов. Цеглинський сказав дійсну правду.

На се нехай послужить приказ, розісланий недавно по ріжних товаришах з фаху головним орґанїзатором партії, тов. Гладким. Партійний розказ тов. Гладкого до тов. Левицького звучить дословно так:

Товаришу Левицкий! Робітника мусим перенести на всхід до Ню Йорку або до Неварку. Інакше годі думати про якиїсь порядок. Старайтесь се зробити всіми силами. Тре бути забезпечиними, щоби „Робітник" не попав в руки С. Л. П. (правдоподібно „Сошелист Лейбор Парті". — Ред.).

Ми мусимо заняти центра. **Тоті лїві крикуни і наші праві, Починки, Якимові і д. — все одно сволоч. Нї одним нї другим не залежить на партії.** Центрум створім.

Гладкий.

Думаємо, що тов. Гладкий, котрий є головним орґанїзатором так званих „українських соціялїстів", знає найлїпше членів своєї партії. І тому, коли він урядово заявляє, що вони є сволоч, ми вповні годимо ся з тою його короткою, але дуже влучною характеристикою елементів, які ґрупують ся в згаданім гнїздї.

ДЕКЛЯРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ҐЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІЯТУ.

Київ, 27. червня. — На засїданю Центральної Української Ради предсїдатель Українського Ґенерального Секретаріяту (української ради міністрів), **В. Винниченко, оголосив широку декларацію Українського Ґенерального Секретаріяту.**

Подаємо найважнїйші місця деклярації:

Основа нової власти.

Деклярація признає Українську Центральну Раду зовсїм новою властию, що опираєть ся на зовсїм нових основах, ніж стара европейська і особливо російська дореволюційна власть.

Власть та основана не на фізичнім і економічнім насильстві, не на темноті й економічній зависимости пригноблених кляс, не на застрашуваню, не на гіпнотизації релїґії, не на нацькуваню одної части населеня на другу.

Власть та родилась і виросла з одного довіря народу, з його волї, котра з кождим днем розширяєть ся і поглубляєть ся.

Тепер настала хвиля, коли стерли ся границї двох властий — моральної і публично-правової.

Розміри сил нашої моральної власти на стільки розросли ся, що вони самі собою під напором льоґічного бігу подій, без болю і безпорядків, **перетворюють ся в справне народоправство.**

Відносини до Петроґраду.

Українська демократія не плекає ворожости до Петроґраду, але проявляє до нього байдужність, бо українська демократія має власну власть, котру сама створила і котрій вона цїлком довіряє.

Перетворенє власти — Ґенеральний Секретаріят.

Центральна Рада занята тепер перетворенєм своєї моральної власти в громадсько-правову, уповноважнену, зі всїми приналежними їй компетенціями, функціями, апаратами.

Для прискореня того процесу перетвореня власти покликано **Ґенеральний Секретаріят, яко виконуючий орґан Центральної Ради,** котра не може вже ограничити ся самими національно-політичними домаганями, **а повинна розширити свою плятформу, повинна стати ся національним соймом, котрий повинен рішати всї питаня, які висуває житє.**

Тому то інститут Ґенерального Секретаріяту повинен обнимати всї потреби українського народу.

Тому і покликані секретарі в справах внутрішних, фінансових, судівничих, земельних, споживних, міжнаціональних, трудових, військових, торговельних, промислових і просьвітних. Далї деклярація перечисляє в подробицях задачі кождого секретаря зокрема.

Внутрішні справи України.

Ґенеральний секретар внутрішних справ має заняти ся орґанїзацією народних мас, розвитком їх політичної і соціяльно-національної сьвідомости.

До його компетенції належить цїла справа аґітації і пропаґанди.

При тім секретарю сконцентровані всї громадсько-адміністраційні апарати, сотворені до сього часу українською демократією, котрі зіллють ся в один апарат під проводом ґенерального секретаря внутрішних справ. Його завданєм являєть ся також перебудова місцевої і загально краєвої власти длятого, щоби витворити орґанїчну звязь між властями і Центральною Радою.

Нарешті задача секретаріяту внутрішних справ полягає в тім, щоби підготовити єдину обласну автономну власть у згоді з демократіями инших національностий на Україні.

Фінанси.

Завданє ґенерального фінансового секретаря зводить ся до випрацьованя основ фінансової політики України.

Розуміє ся, — говорить ся в деклярації — ми не можемо поставити фінансову справу на вповнї державний ґрунт, а повинні обходити ся тими способами, котрі мають в своїй основі майже виключно моральну силу. Одначе разом з тим ми маємо намір вести підготовляючу працю так, щоби Україна в фінансових справах могла стати на вповнї державний ґрунт тоді, коли її прийдеть ся ті справи улїпшити, яко автономній державі.

Суд.

Завданєм секретаріяту судівництва являєть ся підготованє судових інституцій на Україні до тих форм і до того положеня, в якім вони будуть в автономній Україні. Та робота ділити-меть ся на підготовленє справи українізації і демократизації суду і на виробленє відповідних законопроєктів в судових справах, які намітили би форми суду, що відповідалиб автономному ладови України.

Відносини до инших національностий.

Секретаріят міжнаціональних справ має на цїли обєднати роботу всїх національностий для боротьби за автономно-федеративний лад Росії і для погодженя Українців на тих основах з иншими національностями.

На першім плянї перед секретаріятом стоїть скликанє зїзду представителїв народів і областий Росії та приготовлюванє матеріялів для того зїзду.

Відтак іде справа як найскоршого погодженя з демократіями національних меньшостий на Україні.

Народна просьвіта.

В справі народної просьвіти секретаріят має на цїли, перше всього, обєднати в своїх руках всю управу шкільною просьвітою, а відтак обезпеченє культурних товариств.

Для переведеня в житє своїх задач у шкільних справах секретаріят дбає про **утворенє загально-української шкільної ради,** котра мати-ме територіяльний характер.

В теперішнім же часї секретаріят буде користуватись істнуючим орґаном власти — учебним округом або громадськими інституціями, з котрими завяже як найтіснїйші зносини.

Для постійної звязи з місцевостями секретаріят має на цїли покликати своїх комісарів народного образованя.

Земельні справи.

Секретаріят земельних справ в першу чергу буде дбати про правильну орґанїзацію волостних, повітових і ґуберніяльних комітетів на Україні і рад селянських депутатів, про сотворенє громадського правлїня не тільки земельною власностию, але й сільсько-господарським інвентарем.

Длятого, щоби обєднати діяльність земельних комітетів, секретар земельних справ дбає **про сотворенє українського земельного комітету.**

Разом з тим секретаріят дбає про утворенє українських кооперативних центрів.

До Установчих Зборів секретаріят повинен підготовити, на основі ухвал селянського зїзду, **проєкт земельного закона,** в тім числї і ту його часть, котра повинна розграничити компетенції всеросійського парляменту і українського сойму в земельних справах.

Справа поживи.

В справі поживи секретаріят ставить своїм завданєм обєднати роботу на Україні і внести в неї ту пляномірність, якої їй до сього часу бракувало.

Перед секретаріятом стоїть основна задача **сотвореня всеукраїнського центрального споживного комітету,** котрий обезпечить автономну Україну в споживнім ділї відповідним достарчуванєм хліборобам потрібних у їх господарствах продуктів.

Українське військо.

Завданєм секретаріяту в справах військових являєть ся українізація війска, як на задї так і по змозї і на фронтї, і приспособленє воєнних округів України і їх орґанів вимогам українізації війска.

Функції ґенерального секретаря.

Веденє працї ґенерального секретаріяту в висше вказаних границях вимагає впорядкованя відповідної канцелярії, тому в склад секретаріяту війшов ґенеральний секретар, котрого найблизшим завданєм є завідуванє справами всього ґенерального секретаріяту. Він являєть ся звязию між окремими ґенеральними секретарями внутрішних орґанїзаційних справ секретаріяту, займаєть ся впорядкованєм інформацій діяльности ґенерального секретаріяту, між иншим при помочи періодичного орґану ґенерального секретаріяту.

Приступаючи до великої одвічальної роботи, чекаючи на довірє і піддержку Центральної Ради, ґенеральний секретаріят покладе всї зусиля, аби виконати роботу на користь відродженя народу українського і тих національних меньшостий, котрі разом з ним заселюють Україну.

Охорона независимости України.

Всї наші зусиля — говорить ся в кінцевій части деклярації — **будуть звернені на те, щоби недопустити Україну до знищеня, до дезорґанїзації й анархії. І хто-б ту дезорґанїзацію не вносив до нас — чи то темні сили контрреволюції чи анархістичні елєменти українства, або помилки і ворожість тимчасового центрального правительства, — ми зі всїми дезорґанїзуючими силами будемо бороти ся непохитно і нікому не позволимо припиняти справу будучого нового житя нашого краю.**

По скінченю читаня деклярації всї члени Центральної Ради встали і бурливо витали ґенеральний секретаріят.

При голосованю ґенеральному секретаріятови висловлено довірє.

(„Русское Слово", з 28. червня).

Володимир Сиротенко.

НАЩО ВІЙНА?

Ростуть з людий вонючі купи гною,
Гасає смерть і пошесть і глум.
Нема кінця нечуваному бою,
Лиш сила є страшних, болючих дум...
В війнї такій не реготіть, а плачте, —
Пора давно вже очи вам відкрить.
Дивіть ся всї, лякайте ся і бачте,
Як вся земля хорує і горить.
Там чоловік, нї в чому неповинний,
Що заробляв, працюючи, хлїбець,
Увесь в крови, роздертий, блїдо-синий
Повис на дріт і вже давно мертвець.
А тут вдова з діточками малими
Нуждї великій ради не дає
І, встид забувши, голодом гонима,
На улицях вже тїло продає.
А ось дївча, що тільки наливалось,
Як ягода, почувши смерти страх,
Злодію все за гріш воно віддалось
На маминих заплаканих очах...
Старий дїдусь за щось діждав ся кари —
Із голоду, як пес який, помер:
Сини в бою, дочок взяли гусари,
А по старій давно сльозу утер.
Кругом пальба... Гармати виривають
Куски землї, і зразу в ямі тій
Клекоче кров і трупи догнивають,
А по ночах лиш чути вовчий вій.
І над людьми давно і днї і ночи
Висить в диму кровавая петля...
Вставайте-ж всї, відкрийте свої очи:
Нащо війна? Защо горить земля?!

Берлін, Н. Г., 7. серпня 1917.

ВІЙНА БУДЕ ПОРІШЕНА НА СХОДІ — КАЖЕ ГІНДЕНБУРҐ.

(Після американського воєнного кореспондента, Карла Г. Віґанда).

Вся увага Злучених Держав звернена тепер в сторону Росії. Положенє в Росії займає тепер більше ніж яка-небудь инша воєнна або політична доба. За вісткою про здобутє Нїмцями пристани Риґи слїдують инші страшні вісти і поголоски. Всї вони не добро ворожать президентови Керенському і провізоричному правительству.

Скільки є правди в тих всїх вістках і поголосках, позістає покищо в неясности, як неясним є взагалї дійсне положенє в Росії.

Обставина, що секретар Ленсінґ не дав жадного поясненя щодо вістий про пануючі в Росії відносини, потверджує здогад, що департамент для заграничних справ одержав в останних 48 годинах вісти від американського посла, Френсіса, з Петроґраду, які доносять про тяжке пораженє російських війск і про катастрофу, яка грозить провізоричному правительству.

Про се, що положенє в Росії є грізне, сьвідчить також спільна нарада секретаря заграничних справ Ленсінґа, секр. війни Бейкера і секр. фінансів Макаду. Предметом наради було положенє в Росії і придуманє способів, як би йому зарадити.

Російський посол Бахметєв ніде не показував ся і не давав жадних виясненъ, що також треба вважати за злий знак.

— **В урядових кругах побоюють ся, що Керенський не зможе вже довго удержати керму російської держави в своїх руках. Нині не є вже се тайною, що власть починає Керенському висувати ся з його рук.**

Також ніхто вже нині не легковажить собі можливих наслїдків, які може потягнути за собою успішний наступ німецьких війск на півночи на Риґу. Катастрофа була би ще значнїйша, коли би на місце теперішного правительства прийшло до власти нове правительство соціялїстичне, яке клонить ся до заключеня хочби навіть і окремого мира.

Війна буде порішена на сході.

Чи клич Гінденбурґа: „На Петроґрад" є новим кличем? Сього клича обавляють ся в тутешних військових, політичних і дипльоматичних кругах. Здобутє Риґи, без огляду на те, чи воно вже довершене, чи доперва є пляноване, вказує, що німецькі операції на східнім фронтї розпочали нову добу. У Вашінґтонї ніхто не сумніваєть ся щодо її значіня і щодо можливости значних змін у воєннім положеню.

„**Війна буде порішена на сході**", заявив Гінденбурґ дня 5. грудня минувшого року підчас мого побуту в німецькій головній кватирі. Ґен. Людендорф, властивий стратеґік у німецькій армії, додав тоді отсї слова: „**Так є; на сході мусить запасти рішенє, яке доведе до мира**".

„**Французи й Анґлїйцї** — говорив дальше Гінденбурґ — **можуть розбивати свої голови о наш сталевий мур на заході. Се буде їх дуже дорого коштувати**".

„**Вони ніколи в житю не переломлять нашої боєвої лїнії. Ми зі своєї сторони не думаємо навіть пробувати ломити їх фронт**" — додав ґен. Людендорф.

„**Тримаючи їх на заході, о що будемо старати ся, східний фронт позістає яко рішаюче поле битви**" — заявив знова Гінденбурґ.

„Коли я вас добре порозумів, то ви маєте в плянї змусити Росію до заключеня мира?" — запитав я їх.

„**Ми хочемо се пробувати**" — відповів коротко Гінденбурґ.

„**Чи думаєте здобувати Петроґрад?**" — запитав я Гінденбурґа.

„**Нї! Хиба, що заходила би конечність.** Я нерадо се робив би, але годї нераз передвидїти, що станеть ся" — відповів Гінденбурґ.

„**А Москву?**" — запитав я дальше.

„**Менї середина Росії не подобаєть ся. Я не є Наполєоном**" — заявив з усьміхом Гінденбурґ.

„**А чи не хотїли би ви здобути Риґу?**" — питав я дальше.

„**О, так! Але покищо я сього не потребую**" — була відповідь Гінденбурґа.

Коли вісти, які наспіли в останних днях, є правдиві, то здасть ся, що надійшов уже час, **коли Гінденбурґ Риґи потребує.** Щораз стає яснїйше, що Гінденбурґ повертає назад до свого давного пляну, щоби на сході привести рішенє війни.

Наступ на Петроґрад можливий.

Здасть ся також, що Гінденбурґ має на цїли перевести свій далекосяглий воєнний плян.

Підчас коли німецька армія на заході робить всьо, щоби здержати наступ анґлїйсько-французьких війск, німецько-австро-угорсько-турецькі війска наступають в Румунії на Яси, а німецькі війска на крайнім північнім крилї під особистою командою Гінденбурґа маширують на Риґу.

Після великої невдачі, якої зазнала російська армія в Галичинї і Буковинї підчас сьогорічного наступу, у Вашінґтонї ніхто не вірить, аби російська армія була всилї ставити опір, коли Риґа опинить ся в руках Нїмців. Тоді німецькі війска можуть без великих трудностий перевести наступ на Петроґрад, переводячи рівночасно воєнні операції на суши і мори. Петроґрад є віддалений від Риґи всього 300 миль.

Петроґрад є військовим серцем Росії. 90% всїх російських фабрик амуніції й оружа находить ся в Петроґраді і на його передмістях.

Удасть ся Гінденбурґови змусити Росію до мира, тоді він буде мати до розпорядимости міліонові війска, які нинї стоять на східнім фронтї.

Маючи Риґу яко підставу до воєнних операцій на суши, на мори і у воздусї, Нїмцї дуже скоро порішили би долю Петроґраду, коли притім візьметь ся під розвагу також теперішні відносини в Росії. Заходить лише сумнїв, чи Гінденбурґ має намір переводити теперсї операції з огляду на зближаючу ся осінь і зиму, тимбільше, що в Петроґраді треба надїяти ся великого браку поживи й опалу.

У Вашінґтонї побоюють ся, що коли би по здобутю Риґи Нїмцї розпочали наступ на Петроґрад і коли би рівночасно з тим упав кабінет Керенського, а у нутрі держави запанував би голод і брак угля, російський нарід легко дасть ся зломити і буде приневолений до принятя окремого мира.

РОДИМЦІ! ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА, БО СЕ ОДИНОКА І НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ В АМЕРИЦІ!

Привіти, надіслані на Перший Український Національний Зїзд, що відбув ся в Києві

6—8. цьвітня 1917 р.

—o—

Підчас роботи першого Українського Зїзду одержано 53 телеграми від ріжних осіб, гуртків, орґанізацій та одночасних Зїздів.

Привітні телеграми надіслали:

1. Український Клюб вояків при 29-тім заднім евакуаційнім пункті; 2. Ілля Шраг з Чернигова; 3. Лотишське літературно-художне Т-во, газета „Эхо Родины", Рада московської групи лотишської націонал-демократичної партії, представники Ради обєднаних лотишських орґанізацій; 4. Чорноморська укр. Громада міста Севастополя; 5. пп. Матвієнко, Потоцький і салдат Похормяк з Корсуна симбірської губ.; 6. 33. укр. громад. офіцирів та салдатів тюменського ґарнізону і **Галичани-Українці**; 7. Українська Громада в Баку; 8. пп. Арнольд і Марголін з Петрограду; 9. Чернигівська Громада; 10. Військові урядовці 27-мої инжинірної дружини; 11. гурток Українців та редакція журналу „Промінь" з Москви; 12. Українська Громада Пятигорського Округа з Кисловодска; 13. Лкар Фідровський з товаришами; 14. Збори народні полтавського повіту; 15. Кость Титаренко з Москви; 16. Орґанізаційні збори Кубанського Т-ва шкільної осьвіти з Екатеринодару; 17. Зїзд учителів уманського повіту; 18. Рада Минської укр. Громади; 19. Туровське кооперативне Т-во з Решетилівки полтавського повіту; 20. Салдати Баранові, Пастушенко з товаришами з міста Опочні; 21. Укр. просьвітний гурток у Ічні; 22. Збори укр. офіцирів та салдатів 157-мого полку з Камишлова; 23. З Тюмені без підпису; 24. Салдати томського ґарнізону; 25. Українці Барнаула і Алтайського краю; 26. Загальні збори укр. громади київського головного матеріяльного складу і головних майстерень Південно-Західних зелїзниць; 27. Камянецька Повітова Управа; 28. Московський Областний учительський Зїзд; 29. Зїзд учителів конотопського повіту на Чернигівщині; 30. Гурток Новоград-Волинських середношкільників; 31. Клим Павлюк з Саратова; 32. Українці з Темрюка на Кубані; 33. Лохвицьке укр. Зібранє; 34. Укр. гурток міста Канска єнісейської губ.; 35. Глухівська укр. Громада; 36. Громадяни міста Телави, що на Кавказі; 37. Орлицько-Голтянська Громада; 38. Громада Іванковець-Олешинських; 39. Укр. Громада міста Армавіра; 40. Зїзд учителів Волині з Житоміра; 41. **Бранці Січові Стрільці з Фастова**; 42. Укр. Громада 132 ніжинського полку; 43. Горностайпільські учителі; 44. Київський український Театр; 45. Сучавський військовий гурток з Буковини; 46. **Надволжські заточенці з Симбірска**; 47. Білоруський Національний Комітет з Мінска; 48, Зібранє Холмщан евакуованих у Москву; 49. Українці-учителі, салдати та офіцири московського ґарнізону; 50. Краєвий селянський Зїзд з Одеси; 51. Епископ Никон з Краснопярська; 52. Громадяни міста Благовіщенска; 53. Українці офіцири і салдати ґарнізону міста Кіцманя на Буковині.

Деякі з тих телеґрам подано тут, а останні будуть використані у збірнику, присьвяченім Першому Укр. Зїздови, який ладить ся до друку.

1. Київ—Москва, 7—IV. — Ми, Українці — учителі, салдати і офіцири московського ґарнізону, витаємо перший український Конґрес. Бажаємо почути в його мужних постановах непохитну волю Українського Народу. Рішучо протестуємо проти диких пοгроз штиками. Сьміємо завірити, що українська частина московського ґарнізовну безстрашно зустріне ворожі виступи. Хай живе Український Конґрес! Хай живе Вільна Україна! Боріте ся — поборите! — **С. Чалий.**

2. Київ—Одеса, 7—IV. — Краєвий Селянський Зїзд в Одесі висловлює домаганя, щоби Росія стала демократично-федеративною републикою, в якій Україна повинна мати свою політичну національно-територіяльну автономію.

3. Київ—Красноярск, 8.—IV. От всего сердца присоединяюсь къ тѣмъ вѣрнымъ сынамъ своей измученной Матери, которые потребують и создадуть счастье ея. Всегда готовъ работать для нея, хотя и издалека. Богъ въ помощь! — **Украинецъ, Епископъ Никонъ.**

4. Київ—Благовіщенск, 6.—IV. — Витаємо Конґрес. Добувайте автономію усіми способами, не чекайте ласки.

5. Украинцы офицеры и солдаты гарнизона города Кицманю на Буковинѣ при состоявшейся многолюдной украинской манифестации 3. апрѣля 1917 года, привѣтствуя Центральную Украинскую Раду, дали клятву защищать свободу Украины и России до послѣдней капли крови. Шлемъ пожеланія достигнуть передъ Временнымъ Правительствомъ скрѣпленія юридическимъ актомъ автономіи Украины подъ протекторатомъ россійской федеративной Республики и свободнаго процвѣтанія украинскаго народа. Не забывайте — за вами украинскій народъ. — Предсѣдатель Укр. Комитета **подполковникъ Левицкій** и члены Укр. Ком. (9 осіб).

6. Київ—Москва, 5.—IV. — Второе Общее собраніе эвакуированныхъ въ Москву холмщанъ проситъ васъ радостно привѣтствовать Украинскій Конгресъ, собравшійся для объединенія всѣхъ украинскихъ земель и заявить ему **о горячемъ желаніи Холмщины присоединиться ко всему украинскому народу. Холмщина всегда входила въ составъ земель Украины, жила одной жизнью съ сосѣдними Волынью и Галичиной и до настоящаго времени сохранила свою народность, свой вѣковой укладъ жизни и исповѣдуетъ единую со всею Русью православную вѣру. Временное обособленіе Холмщины отъ родственныхъ ей земель и включеніе ея на Вѣнскомъ конгресѣ въ составъ Царства Польскаго имѣло для ея религіозной и культурной жизни весьма вредныя послѣдствія.** Общее Собраніе непоколебимо убѣждено въ томъ, что оставленіе крестьянской Холмщины за государственно-политической границей Руси въ предѣлахъ самостоятельной Польши неминуемо повлечетъ за собою полную религіозную, національную и общественно-экономическую гибель крестьянскихъ массъ Холмщины, настойчиво проситъ Украинскій Конгресъ включить Холмщину въ составъ объединяемыхъ украинскихъ земель. — Предсѣдатель Собранія **Емельянъ Витошинскій.** (Телеграма прийшла через Попечителя Шкільного Округа).

7. Київ—Мінск, 7—IV. — Споунюцца спрадвечныя надзеі народу. Расьцьвітаюць новая на основе незалежносцы і брацтва вольных народоў. **Асаблiва мiла вiтаць нам братнi народ украiнскi. Хай Украiна з Беларусей цесна злученыя цяжкою мiнувшчынай супольна будуюць лепшую, светлую будучыну! Хай жывё вольная Украiна у братней еднасьцi з вольнай Беларусей. — Беларусьцi Нацыянальны Комiтетъ.**

8. Київ—Симбірск, 6—IV. — **Чолом, Сьвітла Радо розкованої України! Сльоза радости нашої з вами. — Заточенці надволжські.**

З многих місцевостий прибули делеґати не тільки з привитанем Першого Українського Зїзду, але й з цілими постановами, наказами та просьбами, списаними на паперах і вкритими десятками підписів, напр.:

Від громадян золотоношського повіту на Полтавщині, Мосінської волости. Ми, взнавши, що на 6., 7. і 8. квітня збирає ся в м. Києві загально-українськ. Конґрес, просимо вислухати і нас, і зробити представникам на Установчих Зборах наказ, яко можна всіми засобами постаратись добити ся повної автономії України, на федеративних підвалинах Російської Републики. Геть царизм; **трийцятьміліоновий нарід зуміє виробити такі закони, що буде всім гарно жити. Хай лунає рідна мова всюди: і в школі, і в суді, і в церковній проповіди.** Під сим підписуємо ся. (53 підписи).

Селяни села Воронькова, переяславського пов. на Полтавщині, постановили:

Визнаючи всю вагу навчаня на рідній мові, **одноголосно постановляємо, щоби не тільки по Київськім Шкільнім Окрузї, а по всїй Україні було навчанє в низших, середних і висших школах на рідній українській мові з початку нового 1917—18 шкільного року.** (81 підписів).

Громадяни села Воронькова, переяславського пов. на Полтавщині постановили:

— що в Росії повинна бути тільки демократична-федеративна република, в межах котрої — Україні повинна бути автономія. (84 підписи).

Громадяни міста Кронштаду бажають:—

щоби при розділі української землі мали право і можливість взяти участь і Українці, котрі через беззимелє мусіли кинути рідний край і переселитись у другі місцевости, як-то: Сибір, Поволжіє, Закавказє, Америку і инші. (Підпис Голови і членів громади).

Привітні письма.

Листовні привіти надіслали:

1. Рожнівська Громада, борзенського повіту на Чернигівщині; 2. Золотоношська Громада; 3. Селянська „Просьвіта" в селї Дївці на Катеринославщині; 4. Київське укр. Студенство та Головна Укр. Студ. Рада міста Києва; 5. Глухівська Укр. Громада; 6. Мануйлівська селянська „Просьвіта" на Катеринославщині; 7. Київське Лотишське Т-во Народньої Осьвіти; 8. **Засланці Галичани Наримського краю**; 9. Подільська „Просьвіта"; **10. Д-р Окуневський з Галичини**; 11. Переяславська „Просьвіта"; 12. Селяни пилипівські на Волині; 13. Курські Громадяни; 14. Гурток Українок-фребелічок Київ. Педаґоґічного інститута; 15. Громадяни Степанської волости, канівського повіту на Київщині; 16. Константиноградський на Полтавщині Громадський Виконавчий Комітет; 17. Шарівська Укр. Книгозбірня на Харківщині; 18. Група сьвідомих селян золотоношського повіту на Полтавщині; 19. Т-во на вірі „Український Агроном"; 20. Прохорівський Волостний Комітет на Полтавщині; 21. Укр. „Просьвіта" міста Олександрії на Херсонщині; 22. Т-во Українців Калачевського Зелїзничого рудника на Катеринославщині; 23. Тимянська „Просьвіта" ушицького пов. на Поділю; 24. Укр. військовий Клюб в Тернополі; 25. Київ Хлїборобськ. гідротехнічна-школа; 25. Житомірська „Просьвіта"; 27. Шимацька „Просьвіта"; 38. Укр. салдатська Громада озовського ґарнізону; 28. Бердичівська „Просьвіта"; 30. Бердичівське Повітове Земство; 31. Волківська орґанізація укр. С. Р. на Харківщині; 33. Військова Громада в Києві, що надає скотину і мясо в армію; 33. Просьвітнє Т-во міста Миропіля, суржанєвського пов. на Курщині; 34. Редакція укр. тижневика „Сьвітова Зірниця" у Києві; 35. Учительство золотоношського пов. на Полтавщині; 36. Прозоровська Майстерня Всерос. Союза Городів; 37. Конотопські Укр. Федералісти-Републиканці; 38. Гурток укр. салдатів Штабу Київ. Військового Округа; 39. Укр. Союз Жінок; 40. Укр. Студ. Громада Київ. Комерційного Інститута; 41. Хлїбороби Славуцької волости на Волині; 42. Петроградськ. Комітет Укр. С.-Д. Р. Партії; 43. Одеський Комітет Укр. С.-Д. Р. П.; 44. Т-во „Просьвіта" в Глодосах на Херсонщині; 45. Укр. Т-во та орґанізації міста Петрограду; 46. Укр. фракція Ради салдатських та офіцирських депутатів міста Києва; 47. Громадяни сіл Одинці і Баборики на Чернигівщині; 48. Остерська на Чернигівщині Укр. Громада; 49. Громада села Вивша на Київщині; 50. Громадяни міста Боришполя на Полтавщині; 51. Громадяни лебединського пов. на Харківщині; 52. Союз Подільських українських орґанізацій; 53. Винницька „Просьвіта"; 54. Військова Громада м. Гусятина (300 осіб); 55. Кишіньовська Укр. Громада; 56. Укр. 2-га військова школа м. Києва; 57. Майкопська (на Кубані) „Просьвіта"; 58. Укр. Републиканський Клюб ст. Слобідки на Поділю; 59. Городиянське Т-во „Просьвіта"; 60. Споживче Т-во в с. Широкім на Катеринославщині; 61. Казатинська Укр. Громада; 62. Голтянсько-Орлицька Громада на Херсонщині; 63. Культурно-просьвітний гурток укр. м. Сьмілого на Полтавщині; 64. Полтавське Т-во „Боян"; 65. Лебединська (на Харківщині) „Просьвіта"; 66. Урядники-Українці Київ. Контрольної Палати; 67. Т-во Поступовців м. Харкова; 68. Веремїївська волость; 69. Укр. Громада м. Саратова; 70. Кременчуцькі гуртки Технїчний і Середнєшкільний; 71. Кубанська „Просьвіта"; 72. Громада м. Гостоміля на Київщині; 73. Новоградволинська „Просьвіта"; 74. Новоградволинський Комітет укр. С.-Д. Р. П.; 75. Чорноморське Укр. Т-во; 76. Сосницька Укр. Громада; 77. Т-во „Просьвіта" м. Бровари на Чернигівщині; 78. Українці військової Громади Штабу XI. армії; 79. Село Ковалівка на Полтавщині; 80. „Просьвіта" в с. Тихий хутір таращанського пов. на Київщині; 81. Між-шкільний Комітет м. Полтави; 82. Перший гурток московської Громади; 83. Студетська Громада м. Дерпта (Юрєва); 84. Громада Жаботинської вол. черкаського повіту; 85. Одеська Рада Робітничих депутатів та представників Армії і Фльоти; 86. Селянська ґрупа партії С.-Р. в м. Ротмистрівка на Київщині; 87. Село Березовське ананьївського пов. на Херсонщині; 88. Фракція київ. адвокатів-Українців; 89. Переяславський Союз укр. Автономістів-Федералістів; 90. Укр. Громада м. Серидина-Буда на Чернигівщині; 91. Мельниківська сельська Громада золотоношського пов. на Полтавщині; 92. Мельниківське Т-во позашкільної осьвіти; 93. Лубянський Виконавчий Комітет на Київщині; 94. Учителі та учительки зелїзничих шкіл; 95. Військова Рада м. Виборґу (Фінляндія); 96. Виконавчий Комітет м. Полтави; 97. Виконавчий Комітет с. Липянки, чигиринського пов.; 98. Споживче Т-во громадян сіл Нечаїва, Липянки, Маслової, Ямполя, чигиринського пов.; 99. Укр. Червоний Хрест; 100. Укр. С.-Р. м. Мирополя на Курщині; 101. „Просьвіта" с. Шкарівці васильківського пов. на Київщині; 102. Проскурівська Громада; 103. Українці сільсько-господарської і технїчної школи м. Новозибкова на Чернигівщині; 104. Укр. військовий Клюб у Москві; 105. Т-во „Просьвіта" ст. Дебальцево на Катеринославщині; 106. Корецька волость на Волині; 107. Гурток укр. учителів 39 піхотн. зап. полку і роменського ґарнізону; 108. Роменська Укр. Громада; 109. **Укр. воєннополонені Галичани**; 110. Укр. гурток „Гасло" при Деміївськім знаряднім заводі; 111. Кооператива Корецької волости на Волині; 112. Рашевська „Просьвіта" на Полтавщині; 113. Лубліцька кооператива на Київщині; 114. Гостомльська кооператива київського повіту; 115. Укр. Т-во імени Г. Квітки-Основяненка у Харкові; 116. Громада с. Нехворощі на Волині; 117. Уманський ґарнізон та селяни Гусаківської волости; 118. Село Богушкова Слобідка золотоношського пов. на Полтавщині; 119. Миколо-Слобідська „Просьвіта" остерського повіту; 120. Укр. молодіж Петроградської державної Академії Мистецтва; 121. салдати-Українці зап. батальону Ґвардії Кекстольмського полку; 122. Таращанська Міська Дума; 123. Українці салдати та офіцири 47-мого пішого запасного полку; 124. Укр. Таганська Громада; 125. Т-во „Просьвіта" м. Воронькова; 126. Монастирищенський волостний Комітет; 127. Житомірська Громадська Рада; 128. Житомірська „Просьвіта"; 129. Селяни хутора Хвасівка, Макарівської вол. на Київщині; 130. Лозовська укр. Громада на Катеринославщині; 131. Камянець-Подільська міська Управа; 132. Могилів-Подільська укр. Громада; 133. Кременецька укр. Громада; 134. „Просьвіта" с. Казенна Мотовилівка на Київщині; 135. Горбівська „Просьвіта" кременецького повіту на Полтавщині; 136. Укр. Студентська Громада у Ростові над Доном; 137. Погрибденський місцевий Комітет та гурток робітників з цукроварень бердичівського повіту; 138. Петроградський Комітет У. С.-Д. Р. П.; 139. „Юнацька Спілка України"; 140. Звенигородська Повітова Земська Управа; 141. Решетилівський укр. Гурток; 142. Укр. Термінольоґічна Комісія при київ. політехніці; 143. Хведюківська Кооператива на Київщині; 144. Трушківське споживче Т-во; 145. Трушківська сільська Громада; 146. Трушківське Кредитове Т-во; 147. Комітет Рогинської волости, роменського пов. на Полтавщині; 148. Прохорська Сільська Громада, борзенського пов. на Чернигівщині; 149. Прохорське Споживче Т-во; 150. Прохорське Кредитове Т-во; 151. **Завідуючі і учителі укр. захоронок В. С. Т. в Галичині**; 152. Укр. соціялістична фракція Ради петроград. робітничих та салдатських депутатів; 153. Українці Словуцької волости, волин. губ.; 154. Селянська Громада с. Олександрівки, липовецького пов.; 155. „Просьвіта" в Могилів-Подільському; 156. Селяни Турбовки, сквірського пов., на Київщині; 157. Т-во „Січ" імени полковника Богуна; 158. Чернигівська Юнацька Спілка; 159. **Укр. молодіж у Галичині**; 160. Громада Учителів таращанського пов., на Київщині; 161. Т-во „Просьвіта" в Таращі на Київщині; 162. Громадяни м. Батурина; 163. Селяни с. Лучина, сквірського пов. на Київщині; 164. Сільська громада та шкільний просьвітно-агітаційний гурток м. Камишна в Миргородщині; 165. Видавничо-просьвітне Т-во „Волошка"; 166. Олександрівська „Просьвіта" на Катеринославщині; 167. Київський Комітет Укр. С.-Д. Р. П.; 168. Одеське укр. учительство; 169. Богуславське селянство, золотоношського пов., на Київщині; 170. Центральний Комітет охорони памяток старовини й мистецтва на Україні; 171. Обєднаний Комітет для збудованя у Києві памятника Т. Шевченкови; 172. Селяни Абрамовки Димерської вол. на Київщині; 173. Укр. Орґанізація Хмельського Лісництва на Орловщині; 174. Лоцмани, нащадки Запорожа с. Лоцманської і Широкої, згуртованих в споживче Т-во; 175. Литвяківська Громада на Полтавщині; 176. Підпоручник Кох з дружиною; 177. Усівська Громада, переяславського пов., на Полтавщині; 178. Ахтирська Громада на Харківщині; 179. Комітет Київських Лотишів; 180. Ніжинська Громада; 181. Укр. Т-во в Ростові над Доном; 182. Укр. повітове віче з м. Пирятина на Полтавщині; 183. Ніжинський просьвітно-агітаційний гурток молодіжи; 184. Укр. Громада Гідротехніків армій Південно-Західного фронту; 185. Перша Українська Гімназія; 186. Комітет Київ. художньо-промислового й наукового Музею; 187. Укр. Т-во шкільної осьвіти; 188. Філія Катеринославського Т-ва „Просьвіта" у с. Комісаровці верхнедніпровського пов.; 189. Київ. Т-во лікарських помічників; 190. Гурток Т-ва „Просьвіта" в с. Рашевка на Полтавщині; 191. Т-во „Просьвіта" в Чигирині; 192. Чигиринська повітова спілка автономістів; 193. Укр. Т-во 26-го запасного полку; 194. Українці м. Саратова.

ВОЄННІ ВІСТИ.

(Продовжене зі сторони 1-шої).

„На Красі (на схід і полудневий схід від Горициї) битва притихла. Італійські війска є заняті укріпленєм занятих становищ.

„Загальне число Австрійців, полонених від початку сього наступу, виносить дотепер 600 офіцирів і 23.000 жовнірів. Воєнна добича складає ся з 75 гармат, з великого числа метавок і машинових крісів та значних засобів ріжних воєнних матеріялів".

Австрійці полонили за перші три дні 8.250 Італійців.

ВІДЕНЬ, 26. серпня. — Австрійський рапорт звучить:

„На боєвім фронті на Красї панує розмірно спокій. Напади, які перевели були італійські війска на полудне від Монте Санто, відбито завдяки хоробрости 9. батальону стрільців.

„На схід від Монте Санто австрійські війска заняли становища на новій боєвій лінії.

„Число Італійців, полонених по день 23. серпня, виносить 250 офіцирів і 8.000 жовнірів".

—o—

Аліянти мають надію на весну віднести рішаючу побіду над Німеччиною.

ВАШІНҐТОН, 25. серпня. — **Злучені Держави і аліянти готовлять ся до зимової кампанії і до великих воєнних операцій на весну, які мають принести рішене війни.**

В урядових і диплпьоматичних кругах панує переконанє, що така постанова аліянтів вийде також і з відповіди, яку дадуть на мирову ноту папи, з удїлюваня дальшої помочи Росії і з висліду конґресу в Москві.

Аліянти надіють ся, що Росія в найблизших кількох місяцях стане на ноги і що великі російські війска візьмуть сильну участь у спільних великих весняних воєнних операціях проти центральних держав.

Нині знова заговорено, що аліянти відкинуть мирове предложенє папи. Також говорить ся, що відповідь папі буде дуже загального змісту; вона не буде входити в подробиці щодо поодиноких мирових услівий.

Від конґресу в Москві, як сього надіє ть ся тутешне російське посольство, можна з певностию надіяти ся, що на конґресі ухвалять повне довірє Керенському і зажадають дальшого веденя війни.

Берлін надіє ть ся побіди через голод в сьвіті.

ВАШІНҐТОН, 24. серпня. — До департаменту для загр. справ мала надійти з достовірного жерела в Німеччині вістка, що німецькі статистики обчислили, що, коли війна ще два роки потриває, то цілий сьвіт опинить ся щодо поживи в такімсамім положеню, в якім днесь находить ся Німеччина.

Тому представники німецького правительства, як се подає дальше вістка, говорять народови, що треба перевести воєнні приготованя ще на дальші два роки. **Коли се зробить ся, Німеччина не може бути побіджена, бо народи, воюючі тепер з Німеччиною, не зможуть перенести всіх тих браків і недостач, які терпить німецький нарід.**

ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Жонаті увільнені від війска.

Ґенерал Кравдер повідомив усіх ґовернорів, що президент Вілсон розпорядив, аби жонатих увільнити від військової служби. Таксамо від військової служби є звільнені сї, які своєю працею удержують чи то матір, чи батька, чи когонебудь иншого.

Хочуть брати до війска 19 і 20-літних хлопців.

Ґенерал Юнґ робить заходи, аби конґрес ухвалив брати до американської армії 19 і 20-лїтних молодців. Він заявляє, що остання реґістрація є всилї дати Америцї лише 2 мілїони здорових жовнїрів, підчас коли на резерву не остаєть ся нїчого.

Чи може жовнїр удержати жінку.

В недільнім числї нюйорського „Таймса" якийсь „жонатий чоловік, котрого асентировано", розводить ся над справою, чи добре є жонатих мущин брати до війска. Справу він бере зі сторони матеріяльної і доходить до заключеня, що держава поступила би дуже лихо, на велику шкоду собі, коли би таких мущини брала до війска.

Автор згадує про се, що військові власти твердять, що жовнїр може вислати до дому що місяця 25 долярів, а 5 оставити собі. Однак так говорити можуть люди цивільні. Жовнїр думає инакше. Він хоче купити собі тютюну, ґазети і т. п., він не хоче числити ся з кишенею. А впрочім, коли би навіть так стало ся, то що може жінка зробити з 300 долярами річно, коли на прожиток треба деколи видати більше ніж 1.500 долярів річно. Треба також взяти під увагу, що тепер панує більша дорожня ніж колинебудь доси.

Президент відказав ся говорити в конґресї.

Всї конґресмени сподївали ся, що президент Вілсон буде говорити в обох палатах конґресу про свою відповідь на мировий зазив папи, однак президент відказав ся говорити про сю справу.

Сього тижня кличуть рекрутів до війска.

Правительство зарядило, щоби в сїм тижни покликати часть асентированих рекрутів. Місто Ню Йорк має дати тепер 12.857 жовнїрів. Кождий покликаний одержить червону картку.

Проти промислових робітників сьвіта.

В Луїстон, Айдаго, заарештовано Віктора МекКона, секретаря соціялїстичної партії в стейтї Ореґон, підозріваючи, що він був головною машиною при приготованях промислових робітників сьвіта (I. W. W.) до страйку.

Президент Вілсон визначив специяльну комісію для розслїдженя плятформи і становища промислових робітників сьвіта.

Скаржать фабрикантів паперу.

Федеральна торговельна комісия заскаржила перед суд 23 властителїв фабрик паперу за се, що вони незаконно піднесли цїну паперу.

Всьо за одну годину.

Нюйорський „Таймс" одержав з Порт Честер, Н. Й., таку телеґраму: „Тут оженив ся Джордж Стерлїнґ Ноєс з панною Ідою Річ. Шлюб відбув ся в презбітеріянській церкві. Молоді, повернувши з церкви, запросили телефонїчно 200 гостий. Годину пізнїйше виїхали на медовий тиждень. Дня 5. вересня Ноєс вже має бути у військовім таборі.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Українські часописи для полонених в Австрії і Нїмеччинї.

Для українських полонених в центральних державах виходить чотири часописи. В Австрії: **„Розвага"** у Фрайштатї (Горішна Австрія); в Нїмеччинї: **„Громадська Думка"** у Вецляр, **„Розсьвіт"** у Раштатї і **„Вільне Слово"** у Зальцведелї.

Всї часописи виходять тижнево.

Шкільні курси для полонених Українців у Раштатї.

В таборі полонених Українців у Раштатї (провінція Баден, Нїмеччина), отворено шкільні курси для українських полонених, де викладаєть ся: політичне право, політична економія, історія педаґоґії, історія природи, аґрономія, пчільництво, ґеоґрафія, книговодство, історія України, нїмецька мова і плеканє суспільних орґанїзацій.

Школа для українських полонених жовнїрів-анальфабетів у Зальцведелї.

У Зальцведелї (провінція Маґдебурґ, Нїмеччина) заложено школу для українських полонених жовнїрів-анальфабетів. Наука подїлена на шість кляс, як слїдує:

Приготовляюча кляса — читанє, писанє, лектура, ґімнастика, спів;

1-ша кляса — українська мова, аритметика, ґеоґрафія, історія України, лектура, спів;

2-га кляса — тїсамі предмети й історія природи;

3-та кляса — тїсамі предмети й історія всеєсьвітня;

4-та кляса — тїсамі предмети й ґеометрія;

5-та кляса — тїсамі предмети й фізика;

6-та кляса — повторенє всїх предметів.

Крім того викладаєть ся історія української літератури, реторика, ґеоґрафія України, історія цивілїзації, мінералоґія, ботаніка, міри й ваги, аґрикультура й нїмецька мова.

В таборі у Зальцведелї є й бібліотека для полонених Українців. Бібліотека загальна має 1.711 томів, шкільна 1.233 томи, педаґоґічна 621 томів, аґрономічна 220 томів, журналїстична 220 томів, суспільна 300 томів, драматична і музична 199 томів, національна 80 томів, історична 11 томів і математична 39 томів.

Український зїзд херсонської ґубернії.

На припорученє Української Центральної Ради 11, 12. і 13. липня в міськім театрі в Одесї відбув ся український зїзд херсонської ґубернії. Участь брало 200 делеґатів.

Українська манїфестація в Петроґрадї.

Саме тодї, як Українська Центральна Рада в Києві проти волї тимчасового російського правительства проголосила повну автономію України, а „Рѣчь" назвала сей акт нїмецькою інтриґою, петроґрадські Українцї устроїли 8. липня величаву манїфестацію в Петроґрадї.

В манїфестації взяли участь представники петроґрадської української кольонії, офіцири і жовнїри. Попереду походу несено національні прапори з написями: **„Нехай живе вільна Україна", „Слава Українській Центральній Радї"** і т. п. В автомобілях їхали представники українських політичних партій. Похід ішов на Марсове поле, де зложено вінцї на могили борців за свободу. Виголошено богато промов на українській мові, в котрих бесїдники взивали піддержувати У. Ц. Раду.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Еспанія перед революцією.

Від якогось часу в Еспанії запанував великий неспокій. Деякі провінції збунтували ся. Найбільше лиха для еспанського правительства накоїла північно-західна провінція Катальонія, де шістьдесять визначних послів еспанського парляменту збунтували ся проти центрального правительства, грозячи відірванем Катальонії від Еспанії.

Се затрівожило весь королївський двір і правительство. Король скликав мінїстрів на нараду.

Здавало ся, що повстанє Катальонців проти еспанського правительства є повстанем рабів проти деспотичного уряду. Та однак дїйсність оказала що иншого. Показало ся, що ворохобники є ворогами еспанського правительства тому, що воно держить ся строгої невтральности. Ворохобники хотїли втягнути Еспанію до війни. Революція однак не вдала ся. Правительство скоро зрозуміло, о що ходить, і приказало арештувати всїх головнїйших провідників воєнної партії. Деякі з них, приміром анархіст Алеяндро Леро і инші, утїкли за границю і тепер перебувають у Франції. Однак правительственним властям вдало ся приарештувати 180 визначнїйших осіб, які поставлено тепер перед державний трибунал.

Сї заворушеня мали на цїли викликати в Еспанії революцію, щоби тим способом, скинувши короля, втягнути Еспанію до війни. Революція однак не вдала ся, бо військо стало по сторонї правительства; воно не хоче війни.

Цїла Канада проти конскрипції.

По цїлій Канадї відбувають ся мітинґи, на яких взиваєть ся радикальних і независимих послів до опозиції проти правительства і до поваленя закона про примусову військову службу.

Князь Від все ще претендує на албанський престол.

Князь Вільгельм Від, бувший правитель Албанії, вислав до центральних і невтральних держав меморіял, в якім піддержує свої претенсії до албанського престола. Рівночасно заявляє, що будуче правительство в Албанії мусить бути в тїсних зносинах з центральними державами.

Договір Швеції з Австрією.

Швеція заключила з Австрією договір, на підставі якого Австрія має доставляти Швеції нафту й оливу.

Урядове матрімонїяльне бюро в Нїмеччинї.

В Маґдебурґу (Саксонія) нїмецькі власти осcнували урядове матрімонїяльне бюро, яке розширило свою дїяльність на цїлу Нїмеччину. Бюро держить точну статистику вдів і вдівців і улекшує їм подруже.

Славянський леґіон з Америки в Европі.

До Марсилії (Франція) прибув з Америки славянський леґіон, зложений із 1.100 жовнїрів. Леґіон скоро відійде на фронт.

Лїзбонський патріярх прогнаний на один рік.

Портуґальське правительство видало розпорядженє, аби кардинал Антін Мендес Беллььо, патріярх Лїзбони (столиця Портуґалії) вибрав ся протягом пятьох днів з міста і не повертав назад через один рік.

Причина покищо того проґнаня незвісна.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

М. Г., Дерби, Кон. — Фонд „Рідної Школи" в Галичинї істнує, але з приводу війни він уступив місце иншим, важнїйшим справам. Як маєте якісь гроші на сю цїль, то пришлїть їх до „Свободи", або затримайте у себе, а по війнї вишлете до старого краю.

Л. Г., Бовіл, Айдаго. — Київ, столиця України, лежить над Днїпром, в самій серединї українських земел. В 1911 р. Київ мав 505.060 мешканців. — Хіни (Китай) є під пору занадто слаба держава (хоч велика числом населеня), щоби могла вплинути на вислїд теперішної війни. Заки Хінцї могли би дати яку-таку поміч своїм союзникам, то тимчасом війна вже певно скінчить ся.

Вірний Угрорусин, Блек Вуд, Па. — Ми дуже тїшимо ся, що Ви своїм власним розумом дійшли до правди і пізнали, куди хочуть запровадити добрий і чесний угоруський нарід його фальшиві і продажнні провідники. Ви маєте слушність: є на сьвітї люди, котрі за марний гріш запродадуть ворогови і себе і свій нарід і всьо, що схочете. Вистерігайте ся таких людий і не слухайте їх масненьких слів. Ви знаєте, що чорт і в попа перекинеть ся, щоби дістати в свої руки невинну людську душу.

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЕКТИ.

9.

Ми, члени У. Н. Союза, знаємо, що бофаловська конвенція принесла богато добра членам, але не всїм. Ся конвенція поставила нашу орґанїзацію на найвисший степень і ми всї повинні гордити ся тим, що наша орґанїзація носить правдиву українську назву.

Зміна системи плаченя місячних вкладок на своє посмертне є корисна для членів молодого віку, а також і для орґанїзації. Зате члени старшого віку богато потерпіли з причини тої зміни, а се тому, що вони мусїли платити велику місячну вкладку, або покидати свою стару орґанїзацію і шукати иншої. Тут треба зазначити, що то всьо наробила не так зміна системи і її висока цїна, але допомагає сьому богато новий статут, котрий був принятий на бофаловській конвенції. Він містить в собі богато нових параґрафів, з котрих деякі повинні бути як найскорше змінені.

Я від себе подаю всїм Вп. Членам У. Н. Союза, щоби взяли під розвагу отсих пару параґрафів, а се: §§24, 25, 29, 146 і 210. Після моєї гадки в них є дещо до поправки.

В §24 говорить ся про делеґатів на конвенцію. Тут не наводжу причин, а вповнї годжу ся з проектом п. Ст. Миляновича, котрий аж надто ясно виложив справу висше згаданого параґрафу. Його треба конче змінити ще сеї конвенції.

Параґраф 28. говорить про шконтруючу комісію. Се гарно, коли згадана комісія відбуде свою контролю на кілька тижнів перед конвенцією і коли оголосить свій звіт в орґанї У. Н. Союза так, щоби члени могли провірити дїловодство головних урядників. Коли сього не можна зробити, то не треба викидувати гроший з головної каси на спеціяльні засїданя і на подорожи, а се можна зробити в перший день конвенції: вибрати шконтруючу комісію зпоміж присутних делеґатів, а та комісія провірить книги головного уряду підчас конвенції і здасть справозданє на конвенції.

В параґрафі 29. говорить ся про номінацію головним предсїдателем верифікаційної комісії, котра має провірити повновласти делеґатів. Се є без потреби. Чому? Тому, що кождий відділ, котрий вибирає делеґата, підписує делеґатську повновласть і його жадна комісія не має причини одобряти, бо його одобрили члени, котрі бажають, аби він репрезентував їх відділ на конвенції. Коли головний уряд довідав би ся, що член не сповнив своїх обовязків або не є правосильним, то тодї такий відділ тратить право до висиланя делеґата на конвенцію. Лїсту може виготовити головний уряд, а верифікаційну комісію вибрати на конвенції, котра відбере повновласти від делеґатів. А ті гроші, котрі мали би бути викинені на подорож і дієти, обернути на якісь инші цїли.

Щодо параґрафу 146. то після моєї гадки головний урядник, побираючи місячну платню, не повинен побирати дієти чи то підчас конвенції чи якогонебудь засїданя. Подорож головного урядника має бути заплачена в обі сторони.

Параґраф 210. є дуже шкідливим в орґанїзованю нових членів до У. Н. Союза. Сей параґраф повинні делеґати взяти під розвагу і на конвенції обговорити його.

Ми знаємо, що конвенція є законодатним тїлом нашої орґанїзації; вона може зміняти і заводити нові права, такі, котрі би були корисні орґанїзації і її членам.

Тут насуваєть ся менї одна справа, що можливо буде на конвенції порушена, тож не від річи буде обговорити її в проектах.

Ми тут тепер знаходимо ся в державі, котра вступила в криваву сьвітову війну і постановила боронити свої права. Знайдеть ся тут не мало наших Українців, котрі є горожанами сього краю і будуть покликані під оруже, а з них є богато членами У. Н. Союза і до сього часу мають повне право до свого посмертного. Але що буде тодї, коли наші члени пійдуть на війну і там знайдуть свою смерть? Що станеть ся тодї, коли таких членів буде понад звичайну міру? Чи У. Н. Союз буде всилї виплатити по них посмертне їх спадкоємцям? Сю преважну справу треба конче на конвенції обговорити і засадничо порішити. Я від себе пропоную, щоби член, котрий буде покликаний до мілїтарної служби, платив якусь більшу суму на своє посмертне, а колиб умер, або зістав забитий, щоби його посмертне виплачено спадкоємцям у такій сумі, на яку його житє було обезпечене.

В. Волянський,
член Тов-а „Сокіл", від 336 У. Н. Союза.

—o—

10.

Ми є сьвідками великих змін. Усюди сьвідомійші люди домагають ся і заводять справедливий демократичний устрій, в котрім кожда одиниця має рішаючий голос у всяких справах та виборах.

Вже в деяких українських орґанїзаціях в Америцї богато зроблено в тім напрямі. Було би добре, щоби і в У. Н. Союзї заведено такий устрій і після того отсим ставлю пропозицію, щоби:

1. В У. Н. Союзї завести загальне, рівне і безпосереднє право голосованя, бо таким способом дасть ся спромогу кождому членови У. Н. Союза дискусувати та голосувати над ріжними справами, і вибирати головних урядників, тимбільше, що по заведеню такого права кождий член У. Н. Союза буде більше інтересувати ся своєю орґанїзацією і знати-ме більше про У. Н. Союз, його закони і головних урядників.

2. Щоби в статутї У. Н. Союза було виразно сказано, в якім напрямі має орґан У. Н. Союза бути редаґований. З дотеперішнього редаґованя видно, що орґан заняв партійне становище, так, що всьо, що противить ся поглядам більшости, не може бути поміщене. Повисші стрічки наводжу з тої причини, що орґан У. Н. Союза не є орґаном ні клерикалів, ні демократів, ані соціялїстів, але є виключно орґаном всїх членів, котрі становлять нашу орґанїзацію. В У. Н. Союзї, яко орґанїзації запомоговій, не політичній, є люди ріжних поглядів та політичних переконань і тому орґан У. Н. Союза повинен бути безпартійний. В нім не має відмовляти ся місця справам народним, хоч люди, котрі перепроваджують дані справи, належать до яких політичних партій або ні.

3. Щоби при У. Н. Союзї оснувати осібний фонд на ширенє революційних ідей на Україні. Ми знаємо, що хоч Україна стала вільною через російську революцію, то однак там ще є много чорносотенців, з котрими ще не одну боротьбу прийдеть ся звести, заки свобода на Україні буде забезпечена. Коли українські робітники разом з робітниками инших народностий Росії здобули собі волю, тодї ріжні колишні змосковщені або зпольщені бояри перехрещують ся на Українців, нібито вони не зрадники, але свої рідні, щоби на далї панувати над українським селянином-робітником. Коли має бути правдива свобода на Україні, то треба, щоби український робітник був сьвідомий і зумів постояти в оборонї свободи. Тому є нашим обовязком ширити революційну пропаґанду та збирати датки на ту цїль.

Ів. Мартинець,
член 233 від. У. Н. Союза в Ню Йорку.

ГОЛОВНИЙ УРЯД УКРАЇНСЬКОГО Н. СОЮЗА.

SUPREME OFFICERS OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASS'N.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ:
ДМИТРО КАПІТУЛА,
Box 565, McAdoo, Pa.

МІСТОПРЕДСІДАТЕЛЬКА:
МАРІЯ БІЛИК,
2042 W. Huron St., Chicago, Ill.

МІСТОПРЕДСІДАТЕЛЬ:
ІВАН ВАВЕРЧАК,
782 State St., Perth Amboy, N. J.

СЕКРЕТАР РЕКОРДОВИЙ:
МИХАЙЛО УГОРЧАК,
Box 76, Jersey City, N. J.

СЕКРЕТАР ФІНАНСОВИЙ:
СЕМЕН ЯДЛОВСЬКИЙ,
Box 76, Jersey City, N. J.

КАСІЄР:
АЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ,
524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

РЕДАКТОР „СВОБОДИ":
ОСИП СТЕТКЕВИЧ,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЗАВІДАТЕЛЬ „СВОБОДИ":
АНДРІЙ САВКА,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:
ВАСИЛЬ ЛЕВЧИК,
48 Washington Ave., Elizabeth, N. J.
ЮЛІЯН ПАВЧАК,
145 Dane St., Detroit, Mich.
НИКОЛАЙ РОСОЛОВИЧ,
1950 Bristol St., Nicetown, Philadelphia, Pa.

РАДНІ:
ІВАН ГЛОВА,
521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
АНДРІЙ СТЕФАНОВИЧ,
236 Park Road, Ambridge, Pa.
ВАСИЛЬ ГРИШКО,
439 N. 6th Ave., Scranton, Pa.
НИКОЛАЙ ВАВЕРЧАК,
720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
ЙОСИФ СЕНЧИНА,
2364 W. Eleventh St., Cleveland, Ohio.
СТЕФАН МЕЛЬНИК,
50 Pulsifer St., Auburn, N. Y.

ПРОСЬВІТНА КОМІСІЯ:
о. В. СПОЛІТАКЕВИЧ, предсідатель,
303 Hudson Ave., Rochester, N. Y.
ДМИТРО АНДРЕЙКО, секретар,
Box 234, Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія У. Н. Союза находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.
Telephone 498 Montgomery.

Дописи.

З DETROIT, MICH.

Деспотизм сьвященика.

Вже від довшого часу кисне народна робота в Дітройт і Гамтрамк, а все лихо коїть ся через заздрість одиниць. Кілько тут вже процесів дітройтських Українців перейшло через корт всякого рода, то почислити годі і дуже забрало би богато місця, шоб те все описати.

Я хочу коротко сказати, який деспотизм завів у нас, в Гамтрамк, наш душпастир, о. Е. Бартош. Йому помагає в тім також звісний отець Ардан, котрий має тут кількох своїх аґентів. Але ті аґенти не мають у нас великого поводженя... В Дітройт є покищо люди, котрі не хочуть дати себе дурити. Навіть о. Бартош, хоч як він о се старає ся, не може їх побороти.

Прибувши сюди на парохію, о. Бартош хотів нібито вдоволити всіх і вся. Він насамперед показав себе дуже щирим і великим патріотом та робітником. Саме тоді будували Українці „Український Народний Дім" в Гамтрамк і той дім був уже на укінченю. Наш новий парох зробив собі вільний вступ до сего народного добра, дав сто долярів пожички на згаданий дім, хоч його о се ніхто навіть не просив, а нарешті забажав у тім домі господарувати по свому. Він ставив ріжні внесеня в Народнім Домі на свою користь, навіть дуже неможливі, і люди мусіли деколи сопротивляти ся свому душпастирови.

Коли о. Бартош побачив, що нічого не скористає, став на Народний Дім ворогувати, викляв відтам своїх вірних овець і назвав Народний Дім шпиталем. Він сказав своїм вірним, що там зараза, щоб нікотрий не важив ся вступити там ногою, бо буде виклятий з церкви і віри Христової. І тоді давай будувати свою галю, на котрій написав „Українська Хата".

Ну, і справді будинок на укінченю, досить гарний, вартости около трийцять тисяч, тільки прикро, що там видніє напись: „Українська Хата". Прикро тому, що вона не є українською хатою, тільки о. Бартоша. Коли би хто хотів з цікавости побачити ту хату, то того не можна бо о. Бартош називає його зараженим.

В неділю, 12. с. м., о. Бартош проголосив зі своєї амвони великий концерт в честь нашого кобзаря Т. Шевченка на отворене згаданої галї та рішучо зажадав від своїх вірних, аби всі прийшли, як один, бо хто не прийде, стратить всі свої привілеї до галї і церкви, а також до о. Бартоша. Сказав також, аби всяке сьміте не пхало ся, щоб не принесли зарази і щоб галї за ними не замітати.

Я бачив, як неодин з вірних похитував головою, начеб відповідав: „Зле, отче Бартош! Так не годить ся робити!" Та сказати голосно не можна нічого, бо о. Бартош має кріпкий кулак... Коли би хто хотів щонебудь сказати, хоч що доброго спростувати, то се отцю не в смак. Він замикає зараз двері і бе мужика, замученого працею, скільки йому подобаєть ся. І на те нема права, бо отець розуміє, що в своїй хаті своя правда... Але воно так не повинно бути, бо всьо добро в громаді є добром того мужика, котрого отець робить собі невільником.

Вогато ще можна би писати про нашого душпастиря, але шкодую дорогого місця в часописи. А повисші стрічки я написав тому, бо мені жаль бідного народу і його праці. Зрештою, хто чує ть ся моїми словами покривджений (хоч я написав чисту правду!), нехай простує...

Парохіянин.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим подаєть ся до загального відома, що сестрицтво ім. Марії Маркович, від. 20 У. Н. Союза в Шікаґо, Ілл., зістало згідно з приписами статута У. Н. Союза з днем 31. липня 1917 р. розвязане, а члени сього розвязаного відділу злучили ся з сестрицтвом св. Ольги, від. 240 У. Н. Союза в Шікаґо, Ілл.

Джерзи Сіти, Н. Дж., 15. серпня 1917 р.

За гол. уряд У. Н. Союза:
Мих. Угорчак,
гол. рек. секр.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим подаєть ся до загального відома, що товариство ім. Мирослава Січинського, відділ 146 У. Н. Союза, в Гамтрамк, Міш., зістало з днем 3-го серпня 1917 р., згідно з приписами статута У. Н. Союза суспендоване за неплаченє місячних вкладок за липень 1917 р. Коли місцевий уряд висше згаданого відділу не застосує ся до статута і до приписаного часу не вирівнає залеглости, сей відділ буде виключений з орґанізації на підставі статута У. Н. Союза.

Поодинокі члени висше згаданого відділу, котрі хотять забезпечити собі членські права в орґанізації і на далї бути членами У. Н. Союза, мають застосувати ся до приписів §412 статута У. Н. Союза. По переступні карти (листи) треба зголошувати ся до гол. рек. секр. У. Н. Союза на адресу:
UKRAINIAN NATIONAL ASS'N.
P. O. Box 76, Jersey City, N. J.

Джерзи Сіти, Н. Дж., 15. серпня 1917 р.

За гол. уряд У. Н. Союза:
Мих. Угорчак,
гол. рек. секр.

З ПЕРШОГО ЗЇЗДУ ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Як відомо, дня 7. серпня б. р. відбув ся в Філядельфії перший зїзд представників української преси в Злучених Державах. На тім зїзді голова пресово-інформаційної секції Української Ради в Америці, о. В. Держирука, виголосив ось-таке **вступне слово:**

Впрепод. Отці і Впов. Панове, учасники першого зїзду українських журналістів!

Велика честь припала мені отворити на американській Україні зїзд українських журналістів; честь тим більша, що справи, які мають бути обговорені на нинїшнім зїзді, є далекосяглої, бо принципіяльної ваги. Поставлене нашої преси на такім уровени, на якім вона змоглаб найбільше хісна принести народови, а й загалом беручи, загально людським ідеалам, — се справа найважнїйша. Події, що відбувають ся скоростю електричного лету на нашій милій Батьківщині, є такої ваги, що мусять конче прийти до відома найширших народних верств, що жиють в Америці. І то не тільки повинні сї події дійти до відомости нашого загалу, як сухі факти, але, що є о много важнїйше, в належній формі, осьвітленю, поясненю і т. д.

Загал мусить бути приготований на прихід ясних днів народного визволеня так тілесно, як і духово. Морально-кріпкий і фізично здоровий нарід зможе пошанувати сю свободу, яка зачинає свитати над нашою дорогою Вітчиною. А чим же ми, провідники народні, можемо того всього довершити, як не через пресу? Совісно редаґована преса, що спільно і солідарно іде в загально-народних справах, — се здобуток більший, як ціла наша дотеперішна праця. Се булаб велика народна школа, що обняла би своєю педаґоґічною роботою цілий наш загал і виховалаб його на щирих і сьвідомих синів України.

Противно: преса, що не веде своєї роботи систематично і спільно, розриває нарід на табори з партійними закрасками, що взаїмно себе пожирають і деморалізують загал. Яркий примір мали ми недавно, де, через брак відповідного карного тіла журналїстичного, що даволоб вказівки а й приказ в справах загально народної політики, настало роздвоєнє в принципіяльних справах політичних симпатій і орієнтацій. З тимбільшим болем треба згадати про сю справу, що се роздвоєнє спричинили одиниці задля своїх особистих цілий, а маючи за собою частину преси, внесли прямо „вавилонське столпотвореніє" в український загал. І коли би в сю пору не була прийшла російська революция з її необчислимими наслідками, то наш загал був би розбив ся на сотню політичних гуртів без ясно витиченої цїли, деморалізованих неодвічальними очайдухами, в яких руках опинило ся случайно дві-три часописи. Колиб українська преса, загально беручи, була зорганізована так, як се буває у инших народів, то дуже легким способом можна би було положити конець вибрикам старих грішників і молодшим непочитальним очайдухам.

І саме тому нинїшний зїзд українських журналістів є, після мене, важнїйший від всього, що ми колибудь сповняли на народній ниві. Коли би після належного обдуманя квестії удало ся нинїшному зїздови злучити більшість нашої української преси в кріпке тїло одноцїльної і систематичної роботи, так, Впрепод. Отці і Впов. Панове, довершимо дїла, що стане початком цілковитого перевороту в нашій народній роботі, початком до ліпшого...

Хоч наші внутрішні сумні обставини склали ся в останних часах так нещасливо, що прямо немислимо було попросити всіх без вимку тих, що займають ся журналїстичною роботою в рідній мові, то саме наш зїзд має обдумати сю річ всесторонно і потягнути до спільної акції всїх тих, у кого совість національна не завмерла під бременем самолюбства і коротковорої впертости, а зітхає бодай у хвилях проблиску щирости до спільної акції на народній ниві.

Зрештою хтось мусів дати ініціятиву і „Українська Рада" в почутю своєї відвічальности перед народом по сей і по той бік океану взяла сю ініціятиву у свої руки, маючи на цїли не якусь вузкоглядну, партійну політику, а загальне добро рідної справи. Длятого нам і треба надіяти ся, що всї прочі, що їх нині, на жаль, не бачимо між собою, подадуть нам руку до спільної сьвятої народної справи в сім переконаню, що започаткована нинї нашим зїздом справа є пекуча, конечна і в наслїдках своїх додатних надмірно далекосягла.

Ще одно, що посьмію сказати Шановним *Учасникам отсього зїзду:*

Чи не найбільшою причиною, що змоглаб обнижити заінтересованє і одушевлене до сеї справи, се питанє: чи ми, тут зібрані, дійсні редактори, журналісти, публїцисти і т. д.? Чи ми можемо, або чи маємо право обертати нашою пресою туди, куди нам подобаєть ся? Одвічу коротко:

Нема, здаєть ся, ні одного українського передового чоловіка в Америці, що мав би, що так скажу, офіціяльне журналїстичне *образованє і вишколенє.* Нема тут у нас письменників, майстрів слова і думки, що ними величати ся може инша нація. Та однак ми стоїмо на переді народу і *хочемо щиро попрацювати.* Щирість і одушевлене для народної справи заступить нам брак високого вишколеня журналїстичного. Ми всї журналісти, о скільки *кинемо між нарід писаним словом* добру думку, палкий поклик до доброго діла, сердечну пересторогу і т. д. Ми всї журналїсти, коли по своїм силам покладемо на народнім жертвеннику смирну жертву писаного слова, що його ми кинули в маси народу, як наслїдок нашої солїдарности, карности і однобразности в діланю. В *наших руках є більша частина української* преси, ще й до сього найповажнїйша, яка заступає собою здоровий, чесний і розумний елемент. Кому-ж ми дамо сю пресу в руки? Кому?

Нема на се другої відповіди, а тільки ся: ми, що нині зійшли ся і що держимо в наших руках часописну і публїстичну роботу, маємо тяжкий обовязок перед Богом і народом держати їх далї і не випускати легко з рук сього оружа, яким ми є всилї оборонити й скріпити збірного духа *народу, а подбати, щоби се оруже достойно й успішно захистило наші національні сьвятощі.*

А вкінци:

Витаючи із щирої душі Шановних Учасників першого зїзду українських журналїстів, прошу вибрати зпоміж себе президію для правильного переведеня ходу нарад, щоби з тих нарад зродили ся нові думки і постанови, а з тих думок і постанов щоби поплила обильними ручаями щира праця народна для слави і пожитку України!

Володимир Сиротенко.

ПІСНЯ.

Ой у полі вітер віє,
Віє, завиває,
А дівчина молоденька
З вітром розмовляє:
Вітре буйний, вітре буйний,
Повій понад морем
Та розкажи миленькому
Мій великий сором.
Як пігнали миленького
Силою до бою
За лютого вороженька
Лягти головою,
Насьміялись з мене люди
В лихую годину;
Породила я ворожу
Малую дитину.
Ой не гнівайсь, мій миленький,
За мою провину:
Убють тебе на чужині,
А я тут загину.

Берлін, Н. Г., 8. серпня 1917.

СПРАВЛЕНЄ ДРУКАРСЬКОЇ ПОХИБКИ.

У попереднім числї „Свободи" в статї п. А. Блащука п. з. „За долю українських іміґрантів-анальфабетів" (сторона 3-та) є при кінци ось-таке реченє: „А коли, борони Боже, прийшлоб ся йому знов бути під польсько-шляхотським гнетом в Америці, тоді він уже дасть собі скорше раду" і т. д. Просимо наших читачів, аби надруковане хибно слово „в Америці" замінили словом **„в Австрії"**, а тоді тадка дотичного реченя буде цїлком правильна.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим подаємо до відома всїм членам братства св. О. Николая, від. 255 У. Н. Союза, в Деслодж, Мо., що дня 12. серпня 1917 р. відбув ся мітінґ нашого братства в церковній гали, де було присутних 20 членів, котрі поплатили місячні вкладки до братства і У. Н. Союза за два місяці т. є. за липень і серпень 1917 р. На сім мітінґу вибрано новий уряд, а то: Григорій Павлюх, предс.; Михайло Кузїв, кас.; Іван Якимів. секр. В наших околицях запанував спокій і все повертає до своїх занять. Хто з наших членів, котрі порозїзджали ся, хотів би повернути до свого старого плейзу і хто би хотів дальше належати до нашого братства і до У. Н. Союза, сей повинен як найскорше зголосити ся до секретаря братства, на низше подану адресу, присилаючи місячну вкладку за два місяці т. є. за липень і серпень 1917 р. Адреса секретаря: John Yakimiw, Box 1344, River Mones, Mo. — Г. Павлюх, предс.; М. Кузїв, кас., І. Якимів, секр.

Один фільософ сказав про любов таке:

Любови я не лякаю ся зовсїм. Як жінка подобаєть ся менї і робить мене щасливим, тоді віддаю ся почуваням, котрі в менї збуджує. Однак при тім застерігаю собі, що не дам себе обманути, як що не буде годити ся зі мною, не буде для мене відповідною. Уява служить менї тапіцером, якого посилаю, щоби умеблював менї кімнату, коли бачу, що менї буде в нїй добре; як що ні, то не даю ніяких порученб і не маю ніяких коштів.

Любов повинна бути справою лише людий ідеальних; коли бачить ся буденних людий, що забирають ся до любови, то хочеть ся крикнути: „Гей, ви, джаври кляті, до чого вторкаєте ся?"

СМЕРТЬ ТИМОША.

Історичне оповідане.
На основі повісти Роговоі
написав Н. М.

(Конець).

VIII. НОВИНА.

Тимчасом Богдан ладив ся до нової боротьби з Поляками. Забезпечив собі могучих союзників, Москву і Татар, та зібрав поверх пятьдесять тисячів козацького війска. Козаки рвали ся до бою та нарікали на гетьмана, занятого всілякими договорами та переговорами.

Останними часами Богдан попав у якийсь поганий настрій. Особливо по відізді сина він став дуже напрасним та нетерпеливим. Всюди неставало йому того любого сина.

— Коби мені Тимош! — повторяв нераз Богдан. Він би мені поміг та порадив.

Той Тимош, то була його радість і надія. Кріпкий, здоровий, сьмілий, незвичайно бистрий і відважний, як раз лицар, якого тоді потребувала Україна. „Пощо я його якраз тепер пустив від себе?" — дорікав собі нераз Хмельницький, посилаючи гонця за гонцем у Молдаву, бо щось його гризло та недавало спокою.

Раз якось пізним вечером, коли гетьмана не було дома, а у гетьманихи зібрав ся гурт молодих козачок на казки і пісні, хтось нараз грімко застукав у браму. Пісня прорвала ся, а натомість почали лаяти собаки. Гетьманиха післала звідати ся, хто там.

По хвилі вернула козачка бліда, якби опиря узріла.

— Посол з Молдави — сказала тихо.

— З чим приходить? — спитала гетьманиха.

— Тимош ранений.

Гетьманиха зірвала ся і пішла до посла. За хвилю надійшов Виговський і дехто зі старшини, що жила в тіснійшій дружбі з гетьманською родиною. Післали гонця за Хмельницьким, а посла попросили до гостинної кімнати, де він оповів їм про події в Сучаві та про Тимошеву пригоду. Розуміеть ся пан-посол не забув і про себе та не міг наоповідати ся, серед якої небезпеки та злиднів він дістав ся з Сучави на Україну, на жаль, з такою прикрою вісткою.

Локсандрі не говорили нічого. Вона нездужала і тому її не хотіли будити. „Най їй бідній — говорила гетьманиха — хоч один ще сон гарний приснить ся".

Не минуло й дві години, як загреміли кінські копита і гетьман в супроводі Виговського і невеличкого козацького відділу влетів у відчинені ворота.

З червоним від їзди і від зворушеня лицем, цілий обхляпаний болотом, він увійшов у сьвітлицю.

—Ти ще не спиш? — поспитав прибитим голосом гетьманиху. — Чула?

— Чула! — відповіла Ганна, — але не сьміла потішати, дивлячись на велике зворушенє мужа.

— Розваж мене, успокій мене, кажи, що він не вмре! — просив гетьман, сідаючи в крісло.

— Чогож йому вмирати, серце! — відповіла Ганна. — Чи мало ранених буває в кождій битві тай не вмирають.

— Страшно! Страшно подумати! І нащо я його пустив у той нещасливий похід? Пощо я його пустив? І колиб він умер... ні! Він не може вмерти! Кажи, що він не може вмерти!... Всьо кину, а пійду його ратувати... На порох зітру тих дідьчих злодіїв! Вирву, вирву Тимоша з кігтів самої смерти!"

Гетьман тяжко дихав, очи його набігли кровю, ніздря розсували ся широко, як би втягали в себе запах крови і диму.

Ганна підійшла до нього тихо і обняла його несьміло.

—Шануй свої сили — говорила лагідно і ніжно. — Не припускай жалю до серця. Якось воно буде.

Ті прості, жіночі слова зворушили його і він заплакав, як дитина.

— Ох жінко, жінко! Колиб я міг вернути минуле! Не пустив би я його без себе. Не пускав би!... Кажи принести меду, горівки, вина! Душить мене...

Вона піднесла йому на срібному підносі спору чарку старого вина, кажучи: „Пий на здоровлє!"

Гетьман випив душком, встав, повів рукою по чолі і промовив: „Годі! Я не дитина, тут не сліз, а діла треба... Але спати я нині не буду. Говори, оповідай мені що! Або ні, красше заспівай мені про чайку".

Ганна зняла з кілка містерно вироблену бандуру, сіла в ногах гетьмана і почала співати улюблені Богданом пісні. Сумна, українська пісня колисала його велику душу, як вітер колише море, або степ серед ночи.

IX. КОЗАЦЬКА РАДА.

На другий день скликав Богдан раду. Полковники, сподіваючи ся недалекого походу, стояли зі своїми полками або в Чигирині, або в околиці, і тому майже всі явили ся на нараду.

— Панове козаки! — почав гетьман, а його голос зараз при перших словах задріжав. — Не добру новину маю вам казати. Мій син, потіха старости моеї, ранений. Він дожидає від нас скорої помочи. Поможіть же йому, мої товариші!

Скінчив, опускаючи голову на груди, а руку на шаблю.

В глибокім мовчаню стояли перед ним полковники. Відчували його біль, але видно було, що мали якусь думку, якої не сьміли висказати. Аж ось один з них, найстарший, підійшов до Богдана і кланяючи ся йому, сказав:

— Відійди, пане гетьмане, най радимо ся. Справа, як сам видиш, не маловажна.

— Що тут радити! — крикнув Богдан. — Треба йти у Молдаву тай конець!

Иншим разом він не вчинив би того, лиш оглядно та розважно переконав би старшину. Нині, коли ішло о сина, о його дорогого Тимоша, він не міг заволодіти над собою.

— Що ти там, за моїми плечима, радиш? — кричав до черкаського полковника, Ворончeнка, — виступай на перед і говори!

Воронченко, високий, смаглявий козак, з сивавими довгими вусами, виступив сьміло наперед і почав казати грубим, зухвалим голосом: „А се-ж я говорю, батьку, що не добре діло боронити чужої землі, а свою без опіки покидати; треба нам за собою постояти і своеї землі боронити".

Гетьманови аж піна виступила на уста.

— А, вражі діти! То мій син вам чужий! Так то ви свого гетьмана бороните? — в одній хвилі важка гетьманська шабля блиснула у воздусі.

Воронченко подав ся взад і — гетьман спамятав ся.

—Приятелі мої, товариші! — почав майже крізь сльози, тричи кланяючи ся товариству. — Простіть! Не виніть мене за мою палкість. Тяжко батькови тратити дорогого сина. Не опускайте мене, не кидайте! Поможіть мені, братя!

В його голосі пробивала ся розпука.

Казаки кинули ся до него:

— Прости і ти нам, батьку! І з нас говорила щирість і журба о рідну нашу землю. Та видимо, що рук наших і шабель наших і для нас і для тебе стати мусить. Будь спокійний, батьку!

— Гей, хлопці! Меду нам! — крикнув Богдан — а богато.

Хлопці викотили бочку старого меду і почала ся гостина.

— Діти мої! — говорив, піднімаючи чарку Богдан. — Поможіть мені!

— Нехай твоя воля буде, пане гетьмане! — відповіли козаки. — Ми з тобою хочби до самого пекла!

І кількадесять чарок чоломкнуло ся об гетьманську золотисту чарку на знак щирої згоди.

— На край сьвіта підемо з нашим батьком! — гукали до пізної ночи козаки.

X. СУМНА СТРІЧА.

В Сучаві кождої хвилі виглядали помочи, як спасеня. Побут їх був невиносимий. Їди нема, вода погана, непоховані трупи гниють, мури розпадають ся — розпука. А до того у війску проявила ся найстрашнійша в таких случая хороба — зневіра. Жовнірам не можна було оповістити, що Тимош помер, отже смерть його держано в тайні. Господариня казала набальзамувати тіло хороброго лицаря, заслонити вікна в його спальні і не пускати нікого, крім Федоренка.

Федоренко впевняв козаків, що Тимошеви ліпше, а щоби підкріпити їх духа, зробив випад.

Але мимо того розійшла ся чутка, що Тимош помер. Козаки зажадали від Федоренка правди, і він мусів признати ся, що затаїв перед ними смерть гетьмана. Тоді козаки рішили ся здати твердиню.

Та якраз тоді впала між них господарина, благаючи їх, щоби витривали. Вона говорила, що поміч недалека, що вони нечестию вкриють свої козацькі імена, коли не витривають, а вкінци розплакала ся перед ними так щиро, що вони обіцяли боронити її хочби до смерти.

Минуло знов кілька днів, тяжких, страшних, голодних і холодних. Прийшло ся гризти шкіру та їсти падлину.

Козаки зійшли ся знова на раду і просили княгиню, щоби їм звернула слово. Видять прецінь, що жертви їх не здадуть ся на ніщо.

Господариня згодила ся. Прибита горем, зневолена недолею, байдужно дивила ся вона в будучність, хоч знала, що її ждуть дні нужди і сорому.

Почали ся переговори з ворогами.

Не тривали вони довго. Вороги мабуть довідали ся, що гетьман Богдан Хмельницький недалеко, так хотіли з честию покінчити війну і згодити ся майже на всі бажаня обляжених.

Козакам дали свобідний перехід з тілом покійного вождя.

Понуро загуділи дзвони, зі скрипом відчинили ся ворота і тихо виступив з мурів зневоленого міста похоронний похід.

На переді їхали мари, покриті чорним сукном, за марами несли козаки домовину, за домовиною козацькі знамена, а за ними ступало кілька тисяч козацького війска, що видержало облогу. Помарнілі, утомлені лиця, худі як кістяки постаті зовсім не нагадували тих жвавих молодців-запорожців, що увійшли в твердиню три місяці тому назад.

Ішли, похнюпивши голови, з таким глибоким смутком на знемощілих лицях, що навіть вороги корили ся перед ними..

Господариня, неначе мармурова статуя, в супроводі бояринь і дружини провела домовину далеко за місто. Знала, що в будучности ждуть її великі терпіня, що гордий Стефан і його жінка дадуть їй відчути в прикрий спосіб свою власть, але тепер, ідучи за домовиною дорогого зятя, навіть не думала про се. В її серци не було нічого крім одної великої розпуки за покійним.

Звільна сунув ся той сумний похід до границь України. Ось і рідні степи, ось українські села і місточка... Гей, відозви ся безутішна Мати, та привитай одного з найкрасших своїх синів, що тільки доброї волі, тільки щирих думок леліяв у своїм великім серци для Тебе, рідна Україно!

Заграли сумно дзвони, загреміли пушки, кинув ся нарід від села до села, від міста до міста провожати славного лицаря Тимоша. Лише часом задержував ся той дивний похід серед степів, біля могил на супочинок.

Палили огні і варили страву. Без сьміхів, без жартів, навіть без співів вечеряли та обідали Тимошеві товариші. А коли ночию, до місяця, рушили з місця та сунули ся в глибокім мовчаню степовими шляхами, то виглядали, як привид, або як мари, як тіни якогось козацького війска, що полягло у незвісному бою.

Ще два-три дни і будуть на місци.

Гірка надія!

З яким гостинцем вернуть вони до дому? Що принесуть свому гетьманови в дарунку? Домовину його любого сина.

З чим стануть перед рідними, близкими і далекими, перед сусідами і знакомими?

З вістий про побитих та погибших синів, братів, другів...

І чубаті козацькі голови хилять ся, як степова трава у посуху, а ноги мимовільно припізнюють кроки, щоби хоч трохи на кілька годин, проволочи ту прикру хвилю. Гей, ви рідні, ви дорогі українські степи, простягніть ся як море широке, як небо безконечне та не майте собі ні кінця, ані краю!...

Вечеріє. Небо, степ, люди обливають ся червоними блесками заходячого сонця, що бє з одного місця на виднокрузі, як з челюсти великої печі.

Вітер тихне. Чути на кілька миль далеко... Якийсь гук, тупіт копит, дрожанє землі, якби гармати надходили.

Козаки висилають розвідників, а самі криють ся у балку.

За кілька хвиль вертають розвідники з вісткою, що гетьман надходить.

Козаки стають у ряд та з почестию виходять на стрічу.

Не витають гетьмана звуком труб, ані веселими криками; не підкидають шапок в гору, не співають пісень; стоять понуривши голови, як виновники.

— Кого везете? — питає гетьман і злазить з коня.

Ні одні уста не сьміють відповісти.

— Зняти віко! — приказує Богдан.

Віко піднимаеть ся скоро і гетьман припадає до трумни.

— Тимоше, сину коханий!

Зриваеть ся степовий вечірний вітер.

— — — — — — — — — — — —

— Дякую Тобі, Боже, що син мій поляг по лицарськи, а вам, дорогі братя, дякую, що служили йому вірно і щиро. А вам — звернув ся до війска, яке провадив, — спасибі, що вибрали ся йому на поміч. Та нині він вже вашої помочи не потребує; хиба кілька ліктів землі, тай тільки!... Везіть же його в Чигирин, до табору, та не ховайте, поки я не верну. Чия воля — за мною!

І невеличкий гурток відлучив ся з домовиною, а решта війска потягла з гетьманом.

На розпутю обернув ся Богдан та дивив ся довго позад себе, поки чорний віз не розплив ся в нічному тумані.